

Nya vägar i Indien



Nya vägar i Indien

(Stor Himalayaresa senhösten '98 i 27 avsnitt;
tillägg : Brev från Bihar av Kim.)

del 1.

Resan började bra med praktfullt visumstrul. Så fort jag kommit hem från kontinenten den 15.10 ringde jag till Indiska Ambassaden i Stockholm för att få veta vad som gällde. Man skulle skriftligen ansöka om en ansökningsblankett till visum och bifoga ett frankerat kuvert adresserat till en själv. När man sedan fyllt i sin ansökningsblankett och skickat den till ambassaden skulle behandlingen ta tio dagar. Jag skickade således genast in min ansökan om en ansökningsblankett, bifogade det frankerade kuvertet och bad dem skriftligen att skicka mig ansökningsblanketten genast i det bifogade kuvertet, då mitt flyg skulle lämna Arlanda fredag om två veckor tidigt på morgonen den 30.10.

Ambassaden borde ha fått min ansökan om ansökningsblanketten med det frankerade kuvertet fredagen den 16-e. Måndagen den 19-e kom ingen ansökningsblankett. När den ej heller kom på tisdag ringde jag åter till ambassaden. De lovade skicka den genast. På onsdag kom ingen blankett. När den ej heller kom på torsdagen ringde jag åter till ambassaden och berättade, att jag skickat ansökan om en ansökningsblankett för en vecka sedan med bifogat frankerat kuvert. Den jag talade med sade att det trodde hon inte på. Jag berättade att de lovat skicka blanketten i tisdags men att de inte gjort det. "Ja, vi har så mycket att göra." Slutligen lyckades jag pressa dem till att skicka mig blanketten per Fax till Aeroflot. De kunde inte göra det genast, men de skulle göra det inom en timme.

När jag 1_ timme senare var hos Aeroflot hade inget fax kommit. Jag fick ringa till ambassaden igen. Hon som lovat skicka faxet ursäktade sig med att hon haft så mycket att göra. Jag insisterade nu på att hon skulle göra det genast. Hon sade att jag skulle få tala med en annan och kopplade bort mig.

I en kvart fick jag stå och vänta på "den andra". Men den här gången vägrade jag släppa taget om luren. När jag äntligen fick tala med en människa lyckades jag - under över alla under! - få henne att faxa över ansökningsblanketten.

Därmed var strulet inte över. Ansökningsblanketten kom på två olika papper med blanka baksidor, och den måste vara tvåsidig på ett papper för att gälla. Man fick cykla till en kopieringsfirma och få den kopierad till ett tvåsidigt papper. Jag hann få iväg ansökningsblanketten med rekommenderad post och bifogad avgift i ett särskilt kuvert (240 kronor) samma dag, en vecka innan jag skulle resa, med bifogat brev att jag personligen skulle hämta ut passet med visum torsdag den 29-e, dagen före avresan.

Tisdag den 27-e kom den rekvirerade ansökningsblanketten med posten. Det hade alltså tagit 10 dagar för ambassaden att sätta in blanketten i mitt bifogade frankerade kuvert och lägga det på posten. Onsdag reste jag till Stockholm. På torsdag fick jag ut passet med korrekt visum efter precis två veckors umbäranden och konvulsioner. Jag hoppades innerligt att därmed resans värsta provningar skulle vara över.

I Stockholm före avresan hade jag en härlig kväll tillsammans med min moder och systerson. Den senare har övergivit sina studier i japanska och studerar nu i stället finska. Jag upplever det som mycket positivt att han sålunda satsar på den genuint Lancianska egenheten att intressera sig för att vilja sätta sig in i nya mentaliteter som är främmande för den egna och därmed vidga den globala förståelsen för det allmänmänskliga.

Redan på Sjeremetjevovs flygfält i Moskva uppträdde de första hinduerna parallellt med de första västerländska hippieflummarna. Vilka vackra människor de var! Genast slogs man av den indiska skönheten med dess oemotståndliga lockelse.

Med mig på flyget var fyra svenska ungdomar på sin första resa till Indien. Vi slog följe, och det var ett nöje för mig att få leda dem in i den indiska världen. Den enda grabben av dem, Per, var musiker och målare och var mycket väl orienterad både i alla nutidens stora politiska problem, miljöproblem och den tibetanska frågan. Han var bara 25 år gammal men gjorde ett häpnadsväckande intryck av att veta allt vad man borde veta. Han förkastade hela världsordningen och i synnerhet den svenska för den globala miljöförstörelsen och den socialistiska enkelriktningen och blindheten.

Vi skildes i Delhi där jag parkerade mig på busstationen för att invänta nattens buss till Dharamsala under fördrivandet av tiden genom läsning, inmundigande av te, en vegetarisk lunch samt det obligatoriska umgänget med tiggare - alltid oundvikligt överallt i hela Indien. Med bussbiljetten hade jag denna gången tur. Naturligtvis utsattes man som vanligt för maffiapolitruker som ville pådyvla en De Luxe-bussar av tvivelaktig karaktär, men när de skulle föra mig upp för trapporna till sitt kontor stod en polis där och sade: "Nej." Han hänvisade mig till ett Enquiry-kontor, där jag fick klart besked och normala priser. Polisen kände sina turiströvare och hade lärt sig umgås med dem.

Jag fick en helt vanlig buss hela vägen fram till Dharamsala för bara 199 rupier (inte ens 40 kronor). Bussen avgick 17.40 och kom fram klockan 9 på morgonen. Som sällskap på bussen hade jag bland annat ett mycket ungt engelskt par som var i Indien för första gången. Det var en glädje för mig att få leda dem rätt i Dharamsala och upp till MacLeodGanj.

Man hade tur med vädret i Indien denna gången. Solen värmdde och smekte redan i Delhi, om dock där fanns djävulska myggor kvar efter monsunen, och även i Dharamsala strålade solen generöst och lisande efter sommarens långa gröna oupphörliga vinter i Skandinavien. Månen var i konjunktion med Jupiter i Fiskarnas tecken i trigon till Solen i Skorpionen. Allt bådade gott.

Enligt vår överenskommelse fann jag Johannes inväntande mig denna morgon på restaurang Shangri La. Han reste sig när jag kom in, och vårt återseende var hjärtligt men samtidigt sakligt behärskat. Vi kom snabbt överens om att göra en längre promenad tillsammans senare på dagen efter att jag funnit mig till rätta. Jag återuppsökte mitt gamla hotell Ashoka och fick ett rum med sol och utsikt för 90 rupier. Efter en ordentlig frukost på Loseling (te med ostomelett) var jag redo för resans första viktiga uppgift: en privat konferens med Johannes.

(De nya vägarna i Indien utsträckte sig till Uttarkashi i riktning mot Ganges källor, till det ornitologiska paradiset Binsar i Kumaon, till Mangan och Singhik i norra Sikkim, till klostret Pemayangtse samt till Shillong i det kristna Meghalaya bortom Assam.)

del 2.

Dagen var den absolut vackraste tänkbara. Dharamsala med McLeod Ganj framstod från sin allra behagligaste sida och utstrålade bara fred och harmoni, trivsel och trygghet.

Jag hade knappast sovit på tre nätter, högst två timmar på flygplanet från Moskva och två timmar på nattbussen från Delhi. Ändå gick jag med Johannes upp till Triund 1000 meter uppåt.

Det säger sig självt att det då var svårt att hålla jämna steg med honom. Han har långa och smala men ytterst kraftiga löpar- och höjdhopparben, så han kan bestiga

ett berg lättare än en get hur högt det än är. I mitt redan uttröttade tillstånd måste han hela tiden vänta på mig.

Men vi pratade om allt under vägen. Vi fick åtskilliga anledningar att stanna och njuta av den tilltagande utsikten och skönheten, solskenet och värmen. Det var den första november och Allhelgonadagen. Allt gav anledning till andakt och eftertanke.

Naturligtvis var jag mycket intresserad av resultaten av hans aktiviteter i Tadzjikistan och Östturkestan och vad hans senaste muslimska kontakter hade givit. Han uttömde ämnet kort och snabbt: "En damm är öppnad. Det smugglas regelbundet in vapen till muslimerna i Östturkestan, och kineserna kan inte stoppa trafiken. Att denna spricka i dammen kommer att leda till Kinas sammanbrott är för mycket begärt. Men det finns fler fronter." Han övergick till tibetanerna.

"Problemet med tibetanerna är deras inneboende godhet. De är världens mest godtrogna och välvilliga folk, och därför har alltid kineserna kunnat göra vad de velat med dem. Tibeterna har aldrig i gemen genomskådat kinesernas metodiska och överlagda ondska. Till och med Dalai Lama medger att han aldrig kunnat tänka något ont om en kines. En intressant tibetan att studera därvidlag är förrädaren Ngabo, ministern som 1950 öppnade Tibet för Kina genom att ge armén order om att inte göra motstånd, utan att kapitulera utan strid. Det var det totala landsförräderiet, men han menade faktiskt bara väl. Han tänkte på Tibets bästa när han trodde att han genom att minimalisera konflikten med Kina kunde göra den ändå oundvikliga samexistensen med Kina uthärdlig. Han misstog sig. Han var bara godtroget naiv som alla andra tibetaner. Tibeterna är så goda som om hela folket bara bestod av kvinnor eller rentav av mödrar. Andra måste därför rycka in, blanda sig i, gripa initiativet och göra något åt saken, ty tibetanerna förblir hopplöst för goda för att kunna ge Kina tillbaka för gammal ost. De enda tibetaner som fattar den kinesiska galoppen och förstår Kinas utsägligt och oförbätterligt onda och rent destruktiva avsikter är TYC, de tibetanska ungdomarna i Tibetan Youth Congress. Med all rätt kräver de aktion.

Men vad kan tibetanerna i sin hjärtegodhet och sin översvallande vänlighet göra? Det enda de kan göra är att sprida kunskap, berätta sanningen, motverka den falska kinesiska propagandan och fortsätta stimulera världssopinionen mot Kina. Det är mycket bara det, men det är inte tillräckligt.

Den tredje fronten är den kinesiska fackföreningsrörelsen. Dess makt och inflytande ökar för varje dag i takt med de kinesiska arbetarnas stigande missnöje och arbetslöshet, och hela världen kan hjälpa till. Det är inte mer än mänskligt och rätt, och solidaritet kostar inte mycket. Den kinesiska fackföreningsrörelsen behöver all hjälp utifrån den kan få. Där har vi murbräckan. Fallet måste komma inifrån. Kina kan bara falla genom att implodera. Alla lögnerna måste svepas bort med hela kommunistpartiet, och därmed måste hela militärväsendet berövas sin försörjning precis som i Ryssland. Fackföreningsrörelsen måste gripa makten i stället precis som i Polen. Det är nämligen den enda politiska rörelse i Kina idag som har någon kontakt med verkligheten."

"Så du anser att hela Kina måste kollapsa?"

"Kalla mig inte subversiv. Kalla mig superversiv. Allt måste förnyas och vändas till det bättre. Studenterna på Himmelska Fridens Torg för nio år sedan ville inte krossa staten. De ville bara göra den bättre. De ville bara yttrandefrihet, tankefrihet och samvetsfrihet, och det ville kommunisterna i sin dårskap förvägra dem genom våld. Det är rentav möjligt att en konstruktiv revolution kan genomföras i Kina utan att ekonomin eller samhället kollapsar. Det vore det bästa, och det arbetar doktor Sun för. Men ju mer etablissemanget motarbetar förnyelsen och självständighetsrörelserna i Tibet, Östturkestan och Inre Mongoliet, desto svårare kommer det rådande etablissemanget få att överleva. Våld föder våld, och etablissemanget har bara etablerat sig genom våld och lögn. Det har ingen chans om det inte ger efter."

Detta var i stort vad Johannes hade att komma med. Vi fortsatte upp till Triund och passerade förbi kaféet i riktning mot trädgränsen, men mina knän vek sig. Jag fick allt oftare stanna och vila mig. Till slut kunde jag inte ta ett steg längre. Jag var helt slut, och hjärtat körde på som ett lokomotiv. Vi hade då bara ett litet stycke kvar till snögränsen med den sista mänskliga boningen. Men Johannes ville fortsätta och bad att få göra det. Dagen var fortfarande så vacker, klockan var bara två, och han ville utnyttja förhållandena. Han fick fortsätta ensam. Han lovade att besöka mig på kvällen antingen på mitt hotell Ashoka eller, om jag inte var där, på restaurang Shangri La.

Som vanligt tog jag mig ner med möda från Triund. Knäna vek sig allt mera, men ner kom man om det dock tog 2 1/2 timmar. Sedan tog jag en kall dusch i det allmänna badrummet, där det bara fanns en dusch med mycket kallt vatten. Det var första gången jag kunde tvätta mig på tre dagar, så det var väl värt obekvämligheten.

Sedan gick jag till Shangri La och intog en härlig nudelsoppa med ett glas lassi och te efteråt. Ingen Johannes dök upp, så jag gick hem igen. Jag hade inte suttit på mitt rum i fem minuter förrän han kom. Mitt rum var det lättaste att hitta: det var nummer ett. Det var ett dubbelrum, så han bad om han fick passera natten hos mig. För det måste man fråga receptionen om lov, vilket vi gjorde. Receptionisten imponerades av Johannes indiska pass. Det var bara grönt ljus.

Johannes ville veta allt om Laila Roth. Jag berättade det lilla jag kunde. "Varför tar du inte med henne hit, så att hon får träffa mig?"

"Det är inte så enkelt. Hon är fast i så mycket."

"Och jag vore inte så lätt för henne att hitta. Så vad du än gör, skicka henne inte hit."

Han var mycket road av vårt trippelsamarbete med novellen, och jag kunde ge honom det färdiga resultatet hittills. Intrigens utveckling gjorde ett visst intryck på honom, och han fick genast en del nya idéer.

"Vår svåraste uppgift just nu," sade han, "är alla de tibetaner som kommer rymmande över bergen. Vi vet aldrig när de kommer, och de riskerar alltid livet. I bästa fall får vi innan veta vilka som är på väg var och när, så att några av de våra kan möta dem uppe vid passet eller till och med eskortera dem den svåraste vägen dit upp och över, men i sämsta fall får vi ingenting veta förrän de redan är över och en eller flera omkommit på vägen. Det har hänt att mödrar med barn ger sig av helt på eget bevåg och att barnen kommit fram som genom ett under men att modern omkommit på vägen. Sådana barn är utlämnade åt ett främmande land och måste där börja ett nytt liv som föräldralösa. Vi har inte råd med fler tibetanska casualties. Vad tror du om att låta vår hjältinna hjälpa till i en sådan verksamhet?"

"Det skulle säkert Laila Roth tycka om," sade jag genast. Jag bad honom även ge sin version av de samtal vi haft under dagen, vilket han lovade göra, sedan han fått läsa min. "Det är onödigt att jag upprepar något. Jag bara kompletterar," sade han. Här är resultatet:

"Som vanligt inleddes vår samvaro med att jag ifrågasatte att han över huvud taget kom hit när han borde vara hemma och arbeta. Han skulle kunna göra mycket mera nytta med att stanna hemma, utnyttja sina resurser, skaffa sig IT och lägga ut sin tidning på nätet och etablera sig som auktoritet. Han har alla förutsättningar och har inte ens tänkt på att börja göra någon karriär. I stället flackar han omkring hela Europa och kommer hit och gör sig av med alla sina besparingar på detta. Det betyder förstås mycket för oss att han kommer hit och håller personlig kontakt med tibetanerna, men han kunde göra så mycket mer. Han är tillräckligt realistisk för att kunna hålla god kontakt med verkligheten utan att komma hit."

"Är det allt?" frågade jag.

"Allt annat väsentligt har du redan formulerat."

"Även dina utlåtanden kan ifrågasättas," menade jag.

"Då är våra ifrågasättanden ömsesidiga," replikerade han.

Som vanligt var det mycket han inte ville berätta. Vi har känt varandra nu i nästan 20 år, och likväl håller han fortfarande i viss mån på sin sekretess. Han ville inte med ett enda ord gå in på vad han egentligen stod i för kontakt med Dalai Lama, men han gjorde en utvikning om Hans Helighets titlar:

"Det är egentligen helt fel att kalla honom Hans Helighet Dalai Lama, som de flesta gör. Hans Helighet är en titel, och så är även Dalai Lama. Det är alltså en tautologi. Det är lika dumt som att säga Hans Helighet Översteprästen. Däremot är det helt korrekt att säga bara "Hans Helighet" eller "Dalai Lama", som ju betyder "Vishetens Ocean". Men att säga båda två tillsammans låter bara dumt i mina öron."

Ej heller ville han gå närmare in på sina omedelbara verksamheter och projekt. Jag hade gärna velat veta mera om den intressanta verksamheten med att plocka ner flyktingar från bergen, men denna verksamhet är för närvarande hans mest hemliga. Kanske vi får veta mera i den kommande novellen med Laila Roth.

del 3

Jag gick sedan ner till Biblioteket för att besöka Joyce Murdoch, och för en gångs skull var hon hemma men mitt i en storstädning, så vi kunde inte talas vid särskilt länge. Emellertid var det roligt att se henne igen - för andra gången sedan 1995. Vanligen har hon aldrig varit hemma när jag kommit förbi. Hon har samarbetat med Dalai Lama i decennier.

MacLeod Ganj var annars mera välmående och strålande än någonsin. Där fanns fler unga västerlänningar än någonsin, och en del hade bott där i månader. Detta unika tibetanska samhälle gav ett ytterst välmående intryck, och upplevelsen därav gav hela min resa den mest idealiska tänkbara inledning.

Eftermiddagen tillbringade jag tillsammans med Janet, en förtjusande amerikanska från Upper State New York, som rest till Indien för att stanna länge och fastnat i Dharamsala, där hon tänkte stanna för att undervisa tibetanska barn i engelska. Vi trivdes så bra i varandras sällskap att vi även åt middag tillsammans och inte skildes förrän det var dags för mig att gå till bussen.

Nattbussresan till Dehra Dun tog 16 timmar som vanligt och var, som en av mina engelska medpassagerare betecknade den, episk. Den var fullproppad, jag hade en ytterst obekväm sits mellan en fet dam som hela tiden kräktes ut genom fönstret och en fräck hindu som satt med fötterna i gången med ryggen mot mig och sov, så att jag hela tiden måste backa upp honom som ryggstöd: det mest hänsynslösa sättet mot ens medpassagerare att sitta och sova i en buss. Vi var fem européer, men en försvann spårlöst i Chandigarh. Han bara lämnade bussen, och risken är att han gick för att ta sig en kopp te och inte hittade tillbaka igen. En annan var en mycket originell italienare med mycket långa ben som hade det besvärligt i bussen: indiska bussar är inte byggda för långbenta vidunder. De andra tre var engelsmän. En skulle upp till Almora och Kausani, och vi lovade återförenas där. De andra två följde med mig till mitt ljuvliga hotell Rishilok (Tourist Bungalow) på andra sidan bifloden i Rishikesh, där det bodde ett glatt gäng australiensare som ämnade öppna Indien för australiensisk turism. Efter denna trevliga samvaro och någon vila gick jag iväg till min indiska familj utanför staden.

Att få sitta hos Jacky utanför hans ringa bostad vid vattnet och få njuta av fullmånens sken i Ganges var något av mina underbaraste skönhetsupplevelser i Indien. Han mådde väl trots en livsfarlig förkylning i september i samband med översvämningarna och naturkatastroferna, då hela Ganges dränkte hela Hindustan. Han hade sin evärdliga rökhosta genom sin kroniska cigarettkonsumtion, som han aldrig slipper, men vi diskuterade lika fullt hela världens öden och äventyr och kom

fram till att det inte var fullt så illa som det såg ut. Även familjen mådde väl. Mr Sharma bjöd generöst på sin Contessa-whisky, ett av Indiens bättre whiskymärken (bara 42%), medan Mrs Sharma bjöd på en magnifik middag. Indiens ekonomiska kris under hösten illustrerades av löken. I augusti gick den upp i pris 1000% och sjönk inte i pris igen förrän helt nyligen men med bara 50%. (Den gick alltså upp från 6 till 60 rupier kilot och sjönk sedan till 30 rupier kilot, en pristurbulens av katastrofala dimensioner.) Till denna måltid och whisky diskuterade jag Shakespeare med Harish, Rysslands ekonomiska kris med hans broder och skillnaden mellan europeiskt och indiskt kök med deras fader. Vi kom fram till att Shakespeare hade varit åsnan i sin klass som inte fattat något, att Rysslands kris nästan lett till Indiens ekonomiska sammanbrott, och att skillnaden mellan italienskt och indiskt kök var obetydlig, medan den mellan nordiskt och indiskt kök var astronomisk. Lycksaligheten var total, och mina indiska vänner uttryckte sin stora glädje och tillfredsställelse över att jag lyckats komma till rätta (alltså till Indien) ännu ett år.

Med Jacky hade vi analyserat fenomenet att det kommer fler västerlänningar till Indien för varje år. Han har ju arbetat i årtal i Europa, så han vet vad Europa handlar om. Det går inte att, som man gör i Europa, enbart forcera sig fram genom stress. Man måste bli urholkad, ihjälstressad och sluta i nervösa sammanbrott. I Indien koncentrerar man sig på den andliga sidan av livet. Denna är mera väsentlig än den materialistiska streberkarriären, och det måste hela världen förr eller senare komma till insikt om, om den alls skall kunna överleva. Just därför hade Jacky slutligen övergivit Europa för att isolera sig i Indien med det indiska levernet bara för att över huvud taget överleva.

del 4.

Efter en ljuvlig natts sömn på nio timmar vaknade man till en vilt blåsande tropisk vind från bergen, men mina australiensiska vänner försäkrade mig att den var normal och tog slut omkring klockan 10. Jag begagnade förmiddagen till att gå över hängbron till östra stranden, den enda bro som går över Ganges i Rishikesh. Den är ganska exakt 2 meter bred, den svänger kraftigt i vinden, och över denna bro passerar fotgängare i massor, getter, boskap, mopeder och motorcyklar. Det räcker med att en enda helig ko behagar ställa sig på tvären mitt på bron, så blir förstoppningen fullständig. Detta händer regelbundet.

På östra stranden ligger ghaten lika tätt som i Benares, och det är ett nöje att se folk förfriska sig med ett bad i Ganges. Hon lär vara ren här, men hon ser ändå inte vidare ren ut. Vattnet är inte klart en centimeter, men det är dock mera blågrönt än brunt, om dock en viss brunhet även förekommer. Det var mycket frestande att ta ett dopp, (dagstemperaturen i Rishikesh var omkring 27-28 grader,) men tyvärr hade jag inte tagit med mig ett par simbyxor till Indien. Gör det nästa gång.

Rishikesh var särskilt intressant detta år genom den stora badfestivalen Kumbmelah då ingen mindre hedrade denna med sin närvaro än Dalai Lama. Han hedrades vid denna hinduiska högtid som vilken hinduistisk överguru som helst. Och inte nog med det: en journalist kunde lätt komma riktigt nära honom och fotografera honom, livvakter förekom men upplevde tydligen den heliga staden Rishikesh som mera riskfri än Dharamsala, och även Dalai Lama tycks ha varit nöjd med uppträdandet att få officiera som överstepräst vid en mycket hinduistisk högtid.

Det var fullmån denna dag (4.11) och dessutom åminnelsefesten av sikhernas profet och grundare vad han nu hette. Men något högtidligt firande märktes inte i Rishikesh. De få sikher (med höga skallvärmare till turbaner) som förekom var visserligen alla vitklädda och uppsnosade (om dock utan slips), och fullmånens

firande märktes bara på det intensiva plaskandet i vattnet av fler självplågare än vanligt. (Moder Ganges är mycket kall när hon rinner ut ur Himalaya.)

Desto mera högtidlig var min avskedsfest hos min indiska familj. Jag vet inte om jag kan komma till Indien nästa år, jag har förberett familjen för den eventualiteten, men de har ändå uttryckt sina önskemål om jag kommer: ett par skor åt Harish och en kulspetspenna åt Sono hans broder. Till dess får vi leva på hoppet.

Varför är det alltid så hopplöst svårt att sova natten innan man skall resa bort? Natten blev fruktansvärd, vid midnatt vaknade man utan att man kunde somna om, det var bara att läsa sig till sömns, och halv 5 ringde väckarklockan. Då var det bara att klä på sig, packa det sista och vandra åstad i fullmånans sken.

Vägen till Uttarkashi är mycket intressant. Först tar bussen en hisnande genväg över bergen, så att man länge ser Rishikesh allt djupare och mindre långt där nere, för att småningom komma fram till samhällen som Chamba och Dunda. Efter tre timmar kom vi fram till Tehri, där man fick en ganska överskådlig blick över det märkliga dammbygge som pågår där.

Dammen byggs trots alla varningar och katastroflarm. Det är mitt i ett jordbävningsbenäget område, men ändå anses fördelarna överväga nackdelarna: med denna damm kan hela Garwhal förses med ström, och det skulle bli slut på de eviga strömavbrotten jämnt och ständigt så långt ner som i Rishikesh. Men man har dividerat länge om dammen, och slutresultatet blir en kompromiss: den blir inte så hög som den först var planerad utan bara hälften så hög. Europeiska experter har noggrant utrett jordbävningsriskerna och kommit fram till, att man med nutidens teknologi kan bygga en damm i ett jordbävningsområde så att den håller vad som än händer, om den bara inte blir för hög.

Den största nackdelen med dammen blir således att ett underbart landskap försvinner. Gangesdalen är som vackrast här, och hela den antika staden Tehri blir sänkt under vatten. Regeringen har satsat väldiga belopp på att gottgöra detta och bygga ett helt nytt Tehri högre upp, men det kan ju aldrig bli samma sak. Tehris invånare har gärna tagit emot de enorma ersättningsbeloppen för förlust av hus och stad och sedan vägrat lämna sina hem i alla fall.

Efter Tehri blir Gangeslandskapet ännu mer hisnande, och långt bort i fjärran över kullarna kan man se bergen bortom Kedarnath och Gangotri vid Ganges källor. Denna väg leder till dessa, men tyvärr var den redan stängd för säsongen. Därför kunde jag inte resa längre än till Uttarkashi.

Del 5 : Uttarkashi.

Detta idylliska samhälle mitt i hjärtat av det indiska Himalaya ligger 15 mil från Rishikesh och 10 mil från Gangotri. Det erinrar mycket om Badrinath med den brusande floden, de provisoriska hängbroarna och staden förtvivlat klamrande sig fast högt uppe längs den nyckfulla stormiga flodens stränder. Längs vägen såg vi massor med jordskred, och vägen har bara provisoriskt reparerats överallt. Vid dessa tjuotals ställen är det omöjligt att möta trafik.

Jag fick ett dubbelrum på hotell Hanslok för 70 rupier med kall dusch och toalett på rummet. Det var bättre än "*Traveller's Lodge*" där jag erbjöds ett trebäddsrum för 150 rupier med allmän kalldusch och toalett i korridoren. Detta trebäddsrum var det närmaste detta hotell kunde komma ett enmansrum. Hanslok var mer än tillfyllest, om jag dock som vanligt sov illa på grund av morgondagens nervpirrande resetapper.

Det blev till att stiga upp 04.45. Bussen lämnade Uttarkashi halv 6, och det var en direktbuss till Srinagar. Dagens mål var Joshimath, men det var tveksamt om jag

skulle klara det, då det var över 300 kilometer dit längs oländiga vägar i tröga och klumpiga bussar som ofta tog halvtimmespauser för ett allmänt glas te.

Åter passerades Tehri, och hela Gangesdalen var full av rök och damm från det kontroversiella gigantiska dammbygget. Brukar dammar damma så mycket? På långt håll såg det ut som en lokal sandstorm, och denna tjocka rök måste alla invånare i denna Ganges vackraste del oupphörligt inhalera.

Jag fick nu även se den andra sidan av den gamla staden med bland annat en mycket vacker och smäcker gammal anglikansk kyrka. Där fanns även andra gamla mycket vackra byggnadsminnen konstruerade för att stå emot sekler. Allt detta skulle förstöras genom den dammande dammen, som redan på vissa håll kallas för "the damned dam".

Man kommer inte ifrån det: situationen är bäddad för tragik. Folk som levat i otaliga generationer i dalen vill inte lämna den. Det nya Tehri konstruerat uppe på höjden är en modern och ful liten stad som strålar av sterilitet. Ingen vill bo där.

Alternativet är att avbryta dammbygget. Därmed skulle 11 års arbeten och kostnader vara förgäves. Ändå talar mycket för att detta vore bättre än att eventuellt utlösa ett lokalt inbördeskrig i dalen mellan regering och befolkning, regeringen med motivet att dammen är för befolkningens bästa som inte begriper bättre, folket med det goda skälet att regeringen inte begriper vad som är bäst för folket.

Vi lämnade det larmande månlandskapet bakom oss. Tragedin är redan ett faktum. Den kan bara bli värre.

Långsamt segade sig bussen upp för kullarna för att slutligen nå Srinagar (efter 150 km) vid middag. Jag hade turen att genast få en ny buss vidare, som dock bara gick till Rudraprayag. Där måste jag snabbt byta till en annan buss som bara gick till Chamoli.

Dessa bussar var ett slags halvminibussar som tydligen bara gick kortare sträckor av och an längs den 250 km långa Alaknandadalen med Ganges största biflod, en mycket mera vild och vattenrik flod än Ganges. Alaknandadalen är också mer intressant och dramatisk än Gangesdalen med oerhörda naturscenerier som man aldrig glömmer. Den är även mera bördig och folkrik, och folket här är vänligare och öppnare. Längs Gangesdalen finns de två viktiga pilgrimsorterna Yamnotri (vid Yamunas källor) och Gangotri, men de betydligt mer populära och spektakulära pilgrimsorterna Kedarnath och Badrinath ligger vid Alaknandadalen. Båda dessa hade jag besökt, så jag kände mig inte motiverad att försöka återbesöka dem.

Ju längre dagen led och färden fortskred, desto klarare lovade dagen bli en verklig utmaning och kanske resans jobbigaste dag. De små bussarna var ytterst obekväma, hade man inte grannar som pressade på och använde en som ryggstöd och sovdyna så var stolen framför trasig och rena knäkrossaren för den som satt bakom, trängseln var extrem, och man satt instängd i sin sits som i en tvångströja. Benen kunde man aldrig sträcka ut, och man fick träsmak både i baken och i munnen, då hela dagen gick utan mat.

Klockan halv 5 nåddes äntligen Chamoli efter tre bussar och tolv timmar under de obekväma tänkbara förhållanden. Av de 30 milen var det bara 5 kvar, men de sista milen är alltid de svåraste. Dessutom började skymningen inledas.

Vägen från Chamoli till Joshimath är den mest dramatiska väg i världen som jag känner till. Djupt under en någonstans i den osynliga botten av avgrunden forsar den skummande floden medan det stora Himalaya reser sig lika högt omkring en överallt så att man som person blir mindre än en loppa. Det är just här som Alaknanda bryter sig igenom det stora Himalaya för att sedan bli Ganges. De kanske enda ställen i världen som överträffar detta i härresande dramatik är Grand Canyon och den ravin i Nepal där Kaligandakifloden bryter sig igenom Dhaulagiri och Annapurna, som reser sig 7000 meter på ömse sidor om floden. Här längs Alaknanda går dock en bilväg och färdas bussar sprängfyllda med passagerare på en enfilig

sandväg ständigt sargad och märkt på nytt av nyckfulla jordskred och helt utan räcken. Ofta skiljer bara några centimeter bussen från den omedelbara avgrunden flera hundra meter nedanför. Dessutom kan bussen, som i vårt fall idag, belamras med ett trettiotal skolpojkar som under jubel och visslanden tar plats på taket och håller sig fast där medan de då och då sopas till av trädgrenar. Särskilt jublar de i de tvära krökarna, då alla hotar ramla av. Men de är fullkomligt säkra. De har ju tagit sitt cricketracket med sig med bollar och allt, och till nöds kan de ju ta sig ner och som apor hänga på sidorna, om trädgrenarna skulle bli för hårda och närgångna.

Under tiden föll skymningen, och vi kom inte fram. Mörkare och mörkare blev landskapet där utanför samtidigt som vi steg högre och högre, floden försvann definitivt i avgrundens botten i ett svart hål som var dess oändliga öppna dikesavgrund, som bara blev mörkare och svartare, medan det plötsligt reste sig ovädersmoln i norr vart vi var på väg. Hur kan man alls köra buss på dessa vägar i mörker med bussen överfull och en ständig avgrund omedelbart bredvid sig? Det var kanske inte meningen att bussen skulle vara så sen. Klockan 6 var mörkret totalt, och det återstod ännu två mil. Det blev kallt, det började blåsa, hela Himalayas mest fruktansvärda ogästvänlighet började visa sig, och det var bara att stänga fönstren, tända ljuset i bussen och lita på chauffören. Det fanns ingen annan att lita på.

Snart såg man hur det försiktigt började tindra små ljus i fjärran framför oss. Det var antligen Joshimath efter 30 mil och 14 timmar i världens obekvämate bussar. Det gällde att kvickt finna ett hotell så att man sedan kunde få sig en middag innan det var för sent. I Joshimath går man och lägger sig tidigt.

En vänlig medpassagerare rekommenderade ett hotell åt mig som hette Vedic. Det var mycket trevligt men för dyrt. En pojke visade mig ett gästhus som var omöjligt att hitta annars då det låg bortom allt annat. Husvärden där, en fryntlig jultomte, kom ihåg att ha sett mig för tre år sedan. Jag fick ett präktigt dubbelrum för 100 rupier och nöjde mig därmed.

Vilken restaurang som helst dög under omständigheterna. Jag landade på första bästa ställe som var helt hindispråkigt. Det var fullt, så jag hamnade bredvid en pojke som inledde samtal med mig. Han kunde ett ord på engelska, "Okey!" som han använde mycket och som tydligt hade en särskild betydelse för honom. Han kunde högst vara 16 men var charmig och mycket sympatisk. Så kunde han ett ord till: "55 rupees." Jag trodde han skämtade. Skulle de kräva mig på så mycket för maten? (11 kronor?) Det var otänkbart. "55 what?" frågade jag men fick inget svar utom de vanliga menande blinkningarna.

Värdfolket på restaurangen sade till honom att äta, vara tyst och lämna mig i fred. Han var tydligen stamkund hos dem. Dessa trakter är fulla av besynnerliga original och dårar.

När jag avslutat min måltid och betalat (15 rupier) reste jag mig för att gå. Då följde ynglingen efter mig. Då först förstod jag, och jag sade strängt till honom: "Gå tillbaka och ät!" Jag visste att han inte fullbordat sin måltid, och han lydde. Jag hoppades aldrig få se honom mer.

Ett tragiskt symptom på hur "civilisationen" har nått längst upp i Himalaya inte bara med skvalmusik och video utan även med typiska storstadslaster, som man trodde ett vilt Klondykeställe som Joshimath vara befriat ifrån. Man är ju här geografiskt i praktiken redan inne i Tibet eller åtminstone på gränsen.

Därpå kom regnet, mitt första regn på denna resa. Jag har alltid funnit dåligt väder i Joshimath. Detta är mitt tredje besök, och denna gång hoppas jag kunna stanna två nätter och hela dagen i morgon, om bara vädret ger mig en chans.

P.S. I slutet av mars i år skakades just Chamoli av en jordbävning, och hela samhället förstördes. Mätte bygget av Tehri-dammen avbrytas före nästa jordbävning.

del 6 : Joshimath.

Vädret på morgonen utlovade ostadighet. Solsken förekom, men även moln förekom i rikliga mängder. Jag trotsade ödet för att bege mig upp till Auli.

Tyvärr var linbanan stängd för underhåll. Sålunda sparade man 200 rupier, och det var mycket trevligare att gå. Joshimath ligger på 2000 meter ungefär och Auli på 3000. Där finns två liftar, en till väders och en i kabin, ty Joshimath är Indiens enda vintersportort. Säsongen för skidåkning är i januari-februari.

Senast jag var uppe vid Auli för tre år sedan fanns det ingen gångväg dit. Det finns det nu med tacknämliga trappor nästan hela vägen upp de 6 kilometrarna. Bilvägen dit är 14 kilometer, då gångvägen är mycket brantare. Snart var man uppe vid skidliftarnas slut, men där började det intressanta med ett pryddigt vindkraftverk utplacerat som ett fyrtorn med maningen: "Fortsätt bara!" Ovanför bredde sig förvånansvärt nog ett skogsbälte ut sig, och denna skog var helt jungfrulig och mycket imponerande. Där förekom allehanda djur såsom rävar, som var de största rävar jag har sett, och en fantastiskt vacker skogsfågel, stor som en påfågel eller paradisfågel, helt turkosblå med brungyllne stjärtfjädrar. Ovanför skogen var det ytterligare ett stycke kvar till snögränsen. Den vanligaste blomman på ängarna där strax under snögränsen den 7 november var, hör och häpna, maskrosen, som växte vild och något förkrympt i full blomning överallt. Den förekom inte längre ner. Ända upp i snön med mina sandaler ville jag inte gå. Det var kallt där uppe med bitande snålblåst, men utsikten hade varit magnifik om det inte hade varit så mycket moln. Nanda Devi syns bäst från Auli, jag fick precis några skymtar av henne innan hon försvann i molnen, Indiens högsta och kanske mest förbjudande berg, (bara 7800 meter).

Det är mest de oerhörda naturupplevelserna som ständigt drar mig tillbaka till Himalaya. Var annorstädes kan man få se en flock på åtta örnar, som jag såg i förrgår morse på vägen mot Uttarkashi svävande högt över Ganges? När jag kom upp ovanför Auli möttes jag av en sjungande hund. Det var en vanlig svart vallhund som satt på en sten och sjöng inför hela dalen. Det var en mycket melankolisk sång. Givetvis satt den bara och ylade för ingenting, men den gjorde det så musikaliskt och skapade därmed en genuin musikalisk stämning av smärta och vemod. Kanske var det en kärlekssång.

Det var annat mot hunden i Rishikesh, som låg död mitt på gatan i en blodpöl. Man ser alltid då och då döda hundar i Indien och Nepal, och de ligger då alltid mitt i gatan av någon anledning, som om ingen ville avlägsna liket av någon sorts respekt för den döda.

En annan grotesk syn av alltför många i Indien var den gamle mannen som låg vid sidan av vägen från Dharamsala sent på kvällen när vi lämnade MacLeod Ganj. Han hade ett brinnande ljus på magen. Var han levande eller död eller döende? Det lär jag få grubbla över för resten av livet. Han låg helt utslagen på rygg vid sidan av vägen med ett brinnande ljus på magen. Man hann bara se att han var gammal och orörlig.

Morgonpromenaden upp till den högsta punkten av Auli tog tre timmar, men sedan var det som vanligt svårare att ta sig ner. Fastän jag var medveten om risken och medvetet höll långt åt vänster gick jag fullständigt vilse i den svåra skogen öster om linbanan. Likväl klarade man sig trots eländiga raviner och floder som var i vägen och kom så småningom ut ur den vilda skogen - en levande skog är alltid full av andar, och det gäller att stå sig väl med dem och aldrig hugga ner ett träd i onödan. Man kom till rätta och helbrägda ner till Joshimath igen precis när molnen blev som mest hotfulla, utlovade en storm och förvarnade genom regndroppar. Genom sitt hisnande läge blir Joshimath dubbelt förfärligt vid oväder. Tjockast och

mörkast såg det ut åt Badrinath-hållet närmare Tibet, där pilgrimerna inte kunde ha det lätt och där vägen antagligen måste stängas vilken dag som helst.

Sista kvällen i Joshimath blev en upplevelse. Jag vågade återvända till det lilla indiska stället där jag uppvaktats av den unge bögen, då maten där var så god. Ägarna förgyllde kvällen med att stänga av skvalmusiken och i stället sätta upp en TV med världens underbaraste cricketmatch. Man fullkomligt försvann in i detta sagolikt förtrollande intelligenta spel av precision och uthållighet, mycket ädlare än baseball, som är mera en machosport för brutala manschauvinister och muskelbyggare. När jag så satt där och njöt av denna betagande cricketmatch mellan Ceylon och Pakistan visade sig en västerlänning där. Jag gick genast fram och inbjöd honom att delta i njutningen av cricketspelet. Han var engelsman och hette Stuart.

Han sade hela tiden: "Det är underbart att vara tillbaka här igen!" Han kommer till Indien vartannat år och kom första gången till Joshimath för tio år sedan. Det hade förändrats drastiskt sedan dess. Då var det en vild Klondykehåla som före guldruschen utan många hotell och utan en enda västerlänning. Också sedan dess har han alltid sett få västerlänningar här. Jag har sett allt som allt fem under mina tre besök här, han kanske någon mer under sina något fler besök.

Han var helt extatisk över Joshimath, dess läge och dess betydelse som kulturcentrum och historiskt viktig kultplats. Det var ju hit som Shankara kom för 1100 år sedan för att pånyttföda hinduismen, som då var helt i lä av buddhismen och nästan utdöende. Nästan hela Mahabharata utspelar sig i Garwhal, detta är Vishnus eget land, man kan säga att själva rötterna till hinduismen finns här.

Stuarts hjärtlighet smittade av sig, jag visade honom mitt rum, och han kände igen hotellet som sitt för fyra år sedan. Vi skildes kanske som vänner för livet efter bara en knapp bit av en afton gemensamt. Även så fungerar Himalaya.

del 7.

Vägen från Joshimath till Kausani är 18 mil och ovanligt besvärlig. Efter en före avresan förskräcklig natt (som vanligt) skedde nedresan klockan 6 i idealisk soluppgång. Morgonvädret var ännu vackert, och det var därför ett svårt ögonblick att lämna Joshimath i. Men jag fick en idealisk sittplats längst bak på höger sida, så att jag i detalj kunde njuta av det oöverträffbart imponerande och i sin storslagenhet skräckinjagande landskapet, berömt såsom "Gudarnas dal". Vägen ner till Karanprayag gick helt smärtfritt, (10 mil,) och vi var framme redan klockan tio.

Sedan började besvären. Den korta vägen från Karanprayag till Kausani var för en gångs skull i skick, vilket den aldrig varit tidigare när jag passerat. Det brukar höra till ordningen att en bit av vägen försvunnit i ett ras, så att man måste klättra runt och ta en annan buss på andra sidan, eller att man råkar ut för lastbilar eller bussar som kört ner sig i leran, så att proppen tar timmar att åtgärda. Ingenting sådant förekom denna gång. Jordskreden och rasen var större och svårare än någonsin, men de hade hunnit repareras. Ändå dök samma problem som alltid upp på denna väg: extra dröjsmål, extra tepauser, en lång lunchpaus, med mera, så att bussen stannade i Gwaldam, varifrån passagerarna fick fortsätta för egen maskin, dvs. ta en taxi. Vi fick tag på en jeep, som som vanligt bara gick halva vägen till Garur, varifrån vi fick ta en ny jeeptaxi de sista två milen. Mitt på den vägen låg det igen en död hund. Vi kom fram till Kausani halv 5. Det var ovanligt tidigt för denna väg med dess obotligt fördröjande faktorer.

Då hade man suttit och frusit i kalla bussar och jeepar hela dagen, så det var skönt att komma hem. Som vanligt dök min unge hotellvärd på hotell Uttarakand upp från ingenstans när jag steg av jeepen och tog hand om mig och hälsade mig

välkommen. Jag fick ett rumpris på 80 rupier (16 kronor). Jag hade kunnat få det ännu billigare, men jag ville inte trixa.

På ett sätt var det svårt att komma tillbaka till Kausani. Jag hade så många så goda minnen därifrån av goda vänner och goda stunder. De saknades alla men hade lämnat något kvar. När jag satt vid middagen dök den tyske cykelfantasten upp, som bott i Kausani i sex år och organiserar cykelturer för äventyrslystna turister. Han hade cyklat hela vägen till Badrinath bland annat, (omöjliga och mycket svåra vägar). Han mindes mycket väl min vän Chris Molloy, som han gjort flera turer tillsammans med. Hans uppdykande var en angenäm överraskning, och jag såg fram emot att få träffa honom igen.

I Kausani hann min dåliga hälsa ifatt mig. På denna resa hade jag från början begått ett grundläggande fel: jag hade fått med mig för litet C-vitaminer. Detta har aldrig hänt förut. Jag upptäckte bristen för sent och började ransonera i det varma Rishikesh, där det fanns så mycket värmande och livgivande solsken att vitaminer kändes överflödiga. Det var där jag blev förkyld.

Det manifesterade sig i Uttarkashi och blev outhärdligt i Joshimath. Samtidigt var min rygg sönderskakad av alla vådliga bussfärder i obekväma ställningar i undermåliga säten. Tydligen är det mitt öde att alltid komma till Kausani främst för att lappa ihop mig igen.

Ryggen var så dålig, att det var nästan omöjligt att räta ut den, och det gick inte ens att ligga raklång på rygg - det gick inte att få ner benen. Lyckligtvis hade jag whisky och Fisherman's Friend att tillgå för alla eventualiteter, och C-vitaminerna fick lov att räcka så länge de räckte.

På morgonen efter nio timmars välgörande sömn hade jag dessutom tappat rösten - för första gången i Indien.

Emellertid var morgonen sagolik - Kausani bjöd på det bästa tänkbara väder med värmande nästan stekande solsken och magnifik utsikt mot Nanda Devi och de andra bergen i norr. Men redan vid middag tog solen slut, mörka moln kom åter med kyla och regn för att till och med urarta i åska med blixtar som dominerade hela horisonten.

Emellertid bjöd även Kausani på en underbar samling original. Där var Yogi, tysken som organiserade cykelturer för turister kring hela Garwhal och Kumaon och som hållit på med det i fem år, en underbar typ och översvallande av pratsjuka. Han levde på sina cyklar.

Och mot kvällen kom Stephen som jag hade väntat på. Vi hade träffats på bussen från Dharamsala och beslutat att mötas i Kausani. Jag hade oroat mig över att han inte varit där redan när jag kommit, jag hade väntat mig att han skulle hinna före mig, men till all lycka kom han i alla fall innan jag hunnit bege mig vidare.

Vi hade mycket att tala om då vi båda hade varit runt Kailas. Dessutom var han liksom jag en stamgäst i Dharamsala. Vid ett tillfälle hade han råkat illa ut uppe vid Triund 1000 meter ovanför McLeod Ganj. Han hade gett sig upp för sent på eftermiddagen och även förfriskat sig något, så att han uppe vid Triund ramlade så illa att han slog sig ett hål i pannan. Blodet bara forsade, droppade från hans skägg, färgade hans gröna jacka till stora delar röd och fortsatte ner med sin färgningsprocess över byxorna. Men han måste ta sig ner, och skymningen föll. Att stanna kvar där uppe hade varit döden. I sitt blodiga och handikappade tillstånd tog det tre timmar för honom ner, då även hans ficklampa slagits sönder. Han hade begett sig upp i avsikt att stanna över natten, men ingenting kunde hejda blodflödet, så någonting sådant var otänkbart.

När han äntligen kom ner och fram till sitt hotell Loseling efter att ha känt sig fram hela vägen var hotellet stängt och låst för natten. Han måste bulta och sparka på porten och väcka alla munkarna som sov. När slutligen en munk kom och öppnade och fick se honom alldeles blodig med rött av blod droppande skägg och kläderna

flammande av blod blev munken alldeles skräckslagen och trodde att han var en av de värsta tibetanska gudomligheterna eller demonerna. Det tog en stund för Stephen att lugna ner munken och få honom att släppa in honom. Då frågade munken:

"Hade du druckit?"

"Ja."

"Det är inte bra att dricka," menade munken, och Stephen instämde.

Stephen har healing som ärftlig belastning. Hans moder var en utpräglad sådan, och sådana människor kan ha ett överväldigande inflytande och är ofta dominerande, då de har en stor spirituellt makt. Stephen gjorde en normal karriär och gifte sig men sysslade alltid med healing vid sidan om och övergick mer och mer till detta. Hans fru var egentligen aldrig villig till äktenskap, hon ville vänta tre år, men de slog ihop sina påsar i alla fall, och efter precis tre år sprack det. Då sadlade han om totalt, sålde sitt hus och gick helt och hållet in för healing och blev högt uppskattad och erkänd för sina insatser, samtidigt som han reste till Kailas. Han kom iväg till Tibet precis en vecka efter att han sålt sitt hus.

Det var två år sedan. Nu är han tillbaka i Indien för andra gången för att bota sin hepatit B med tibetansk medicin. Hans berättelser om sina öden och upplevelser är mycket fängslande och lärorika, och vi kommer att hålla kontakt framledes var på jorden han än befinner sig.

Han kunde även upplysa mig om vad som hände med vår reskamrat som försvann i Chandigarh. Han hade inte tappat bort sig utan lämnat bussen helt frivilligt då han tagit med sig sin gitarr. Han var inte engelsman utan en amerikansk konstnär på jakt efter sig själv. Han hade haft för planer att tillbringa vintern i Leh, vilket torde vara något av en utmaning, då snart sagt vilken vinter som helst vore att föredra framför en vinter i Ladakh, det för människor svåraste och kallaste stället i Indien.

del 8.

Yogi fick en fransk flicka att följa med på en cykelutflykt, så han och hon var nöjda med sin dag. På mitt hotell vistades också en mycket sympatisk lång och gänglig schweizare, som gick på ständiga långpromenader. Men Stephen tog priset.

Vi tillbringade hela morgonen under intensiva samtal, som tillspetsades när det blev tal om den indiska atombomben, hela atombombsproblematiken med Einstein och Oppenheimer och de 300 provsprängningarna i Stilla Oceanen med hela baletten, och jag vidhöll Indiens tragedi därvidlag. Ett av Gandhis starkaste argument för att separera Indien från det Brittiska Imperiet var att han ville hålla Indien utanför det politiska system som fick Amerika (med Churchills välsignelse) att släppa atombomberna över både Hiroshima och Nagasaki. Nu har Indien själv och helt frivilligt gjort sig till medlem i den exklusiva och föraktliga maffia av nationer som utlöst atombomber.

Stephen var av en annan mening. Han framhöll den oerhörda verkan som Indiens atombomb hade haft på Amerika och Kina. Kina är numera rädd för Indien. Indiens ekonomiska skador blev inte så stora som Pakistans, som helt är beroende av Kina och Amerika. Han framhöll förbundet Amerika-Kina-Pakistan som en liga som "Moder India" helt enkelt hade slagit på käften - med avsevärd effekt. Han hade naturligtvis rätt i vissa avseenden. Som den alltför goda människa han var försökte han helt enkelt se det från den goda sidan av saken.

Vi diskuterade även det tibetanska problemet. Han har själv träffat Dalai Lama och ingående känt honom på pulsen och kommit fram till samma sak som jag och många andra: Dalai Lama kan ingenting göra genom sin upphöjda position som för tibetanernas skull kräver fulländad diplomati och absolut konsekvent icke-vålds-

politik i enlighet med Mahatma Gandhis exempel. Som följd av detta efterlyste Stephen någon annan som kunde ta upp en effektiv kamp mot det onda förtryckets Kina, vilket ju även Tibetan Youth Congress efterlyser.

Vi gick även in på personliga saker som hans nuvarande förhållande till sin fru. De är ju skilda, men de är goda vänner, vilket är det viktigaste. Han berättade en mycket intressant historia om sin fru. Så länge de var gifta föraktade hon honom för hans healing-aktiviteter och tyckte att det var nonsens. Efter skilsmässan blev hon en helare själv, som om det smittat av sig. De skildes därför att hon ville ha en man att kunna bråka med, medan han inte ville bråka med sin fru. Hon fick efter honom en riktig man som verkligen bråkar med henne och förtrycker henne, vilket kanske var vad hon behövde för att hon skulle bli snäll mot sin första man, som var för god för henne. Deras barn älskar honom fortfarande, och när det blev tal om dem fick han tårar i ögonen. Jag fick det intrycket att Stephen är en man som ser det vackra i att gråta och som därför gärna gråter, som alltså ser något gott till och med i sorgen. Sådana människor är de godaste och mest medmänskliga människorna. De vet vad empati är.

Samtidigt var han full av de mest fantastiska roliga historier ur sina egna erfarenheter. På tal om "Moder India" berättade han en episod ombord på en grekisk färja. Det var storm, och alla var sjösjuka. Själv stod han ute på däck och var så dålig att han kände det var dags att möta sin skapare. Ut på däck kommer det då en stöddig grek, hur tuff som helst, som ställer sig där och röker mitt bland alla bilarna ombord som stinker av bensin. Stephen såg genast faran för hela fartyget och alla ombord men var sjuk för att orka göra något. Ut kommer det då en ung grekisk kvinna som är mycket havande - en äkta blivande moder. Hon såg också den stöddige greken som tufft stod och rökte mitt bland bensinångorna - och gav sig på honom direkt i fruktansvärt helig vrede. Det var moderskapets allsmåttiga och rättmätiga raseri mot den synliga övermakten, och denna var helt maktlös där emot.

Resan till Almora med en och samma buss tog tre timmar och en kvart fastän den bara var fem mil. I Almora ställde sig min vän från Bombay mr Kandpal helt på Stephens sida beträffande de indiska atombomberna. Indien hade gjort rätt i att visa Amerika och Kina att de inte kunde ignorera Tibetfrågan.

Även mr Shah, min underbare värd på hotell Kailas, efterlyste en kämpe för Tibets sak i stil med general Subhandas Chandra Bose, som i praktiken tvingade Gandhi och Indien till total självständighet från Storbritannien, vilket Gandhi egentligen inte hade velat. Vad Dalai Lama behöver är en Subhandas Chandra Bose, menade mr Shah, nu 80 år gammal och kanske den främsta prydnaden för sin stad, en kollega till Nehru och kritiker av honom. "Nehru var en diktator som utövade sin diktatur under sken av demokrati," menade mr Shah, och det var kanske därigenom Nehru begick sina största misstag.

Det var underbart att sitta hemma hos mr Shah igen i hans underbara gamla primitiva hotell Kailas, ett av de mest ljuvliga och pittoreska i Indien. Det var kallt och djävligt, rummen var dragiga som fan, men trivseln var total. Där bodde även för närvarande ett ungt irländskt par (från Dublin och Wicklow) och en ung tjeck. Vi hade en idealisk middag tillsammans allesammans med den bästa tali jag hittills ätit i Indien tillredd av den osynliga Mrs. Shah.

del 9: Binsar.

Resan upp till Binsar följande dag bjöd på mycket av intresse. Dagen var perfekt med bländande solsken från en klar sky som inte kunde bli klarare. Det fanns en genväg upp till Binsar från Almora som man faktiskt kunde gå om man hade tid.

Den var bara knappt två mil, medan bilvägen är tre mil. Man kan även ta bussen så långt den går den stora vägen och sedan gå resten.

På vägen upp ligger en av Indiens mest livskraftiga hippiekolonier: Kesaa Devi. Anledningen till dess välstånd är att det här liksom i Manali växer hampa vilt överallt. Många besöker kolonin bara för att njuta, men andra har stannat tillräckligt länge för att kunna etablera en betänklig affärsrörelse genom att behandla haschet och saluföra det. Mycket av exporten går till Goa.

Högre upp börjar Binsars naturreservat. Skyddsområdet består av stora skogar som är helt orörda och rena trollskogar, vilka utgör ett paradisosråde för alla flyttfåglar som efter mitten av november färdas här över på väg från Sibirien och Ryssland och Mongoliet och hela Centralasien mot varmare länder söder om Himalaya. Många fågelentusiaster besöker Binsar från den 15 november av denna anledning. Har de tur får de sitt livs lystmäte på fågelskådning, då vädret denna tid ofta är klart.

Jag fick även uppleva flera smakprov på befvädrade uppenbarelser av sällan skådat praktfullt slag. Men bäst av allt var utsikten. Från Binsar ser man Nanda Devi i hela hennes oemotståndliga uppenbarelse och skönhet, som man knappast får någon klar uppfattning om från något lägre ställe. (Binsar är på drygt 2400 meter.) Man ser dessutom hela Himalayabergskedjan långt in i Nepal och långt bortom Kedarnath. Ändå föredrar jag Kausani som vistelseort. Binsar har bara en butik, där bor väl knappast ens 50 människor i hela samhället, man är helt isolerad där, men orten är väl organiserad.

Där finns ett hotell som sköts av staten, det är ett Tourist Rest House (i samma stil som mitt tillhåll i Rishikesh med idealisk trädgård och allt,) och priserna är skäliga. Under säsong är de 300-600 rupier, och under lågsäsong som nu 150-300. Det är nästan billigt. Restaurang och full service ingår.

Men mest imponerande är det sätt på vilket ställets helighet upprätthålls. Det är förbjudet att spela skvalmusik, radio, TV, kassetter eller något sådant. Man får inte störa naturen, inte plocka blommor, inte ofreda fåglarna eller fälla träd. Man ser kring Almora ibland den imponerande skylten: "Absolut förbjudet att alls fälla något träd".

Tystnaden började när man lämnade stora vägen. Inga andra fordon mötte eller syntes till. Jag och min chaufför tycktes vara ensamma i hela Binsarskogen. Så passerades den enda butiken, som till reklam hade skylten: "The only shop in Binsar".

Slutet av vägen var trädgårdshotellet "*The Tourist rest House*". Sedan måste man fortsätta till fots de sista 2 kilometrarna till utsiktspunkten.

Den var helt öde. Där var en liten förfallen paviljong fullklottrad med unga entusiastiska besökares graffiti. Annars var det bara jag. Men för mina fötter låg hela Himalaya.

Jag talade med personalen på hotellet. Direktören var mycket tillmötesgående. De har problem med elektricitet ibland, (fastän de hade ett prydligt litet vindkraftverk,) så att de inte alltid kan koka mat, men många besökare kommer ändå året om och särskilt från Skandinavien, tydligen mest från Danmark och Norge men även från Göteborg, som en gång bidragit med en hel fruntimmerslast från något kvinnoförbund. Hur de hade lyckats hitta hit kunde inte direktören svara på.

Men på vägen ner mötte vi sju stycken europeiska ungdomar på väg uppåt. Fyra av dem var på två motorcyklar, och två av dem ville ha lift med oss upp, men vi var ju dessvärre på väg ner. Den sjunde vandrade helt ensam och verkade ha gått hela vägen från Almora. Tydligen var ändå Binsar ett populärt och välbesökt ställe.

Hemma i Almora ägnade jag mig åt min huvuduppgift i staden: att utrannsaka möjligheten för västerlänningar att ta sig upp till Kailas längs den hinduiska pilgrimsleden. Min expert på området var Mr Kandpal, som bytt ut sin restaurang och sitt hotell mot en klädaffär. restaurangen hade varit för jobbig i längden, men jag upplevde ändå förändringen som ett steg neråt. Hoppas ändå att han lyckas.

Han öppnade generöst alla möjligheter för mig och bad mig önska mig precis vad jag ville i fråga om vad svenska turister ville ha på en pilgrimsfärd till Kailas via Delhi, Almora, Pithoragarh och Darchula. Vi drog genast entusiastiskt upp detaljerade planer.

Efter flyg till Delhi var det bäst med tåg till Kathgodam vid Haldwani. Därifrån en två dagars bussresa upp till Darchula och Tawa Ghat, som är det längsta en buss kan gå, med övernattnig i Almora. Från Tawa Ghat måste man vandra.

Promenaden upp till gränsen och Purang kan ta upp till 15 dagar, beroende på väderlek, deltagarnas kondition och vägens tillstånd. Detta år hade en hel by svepts bort av en lervavinflodsvåg, varvid 60 människor omkommit, men detta har aldrig hänt förut. Sedan jeepfärd upp till Darchen (en dag), parikrama runt berget (4 dagar), vilodag vid Manasarovar och samma väg tillbaka till Delhi. Allt skulle ta 30-35 dagar och alltså lika lång tid som den närmaste västerländska vägen via Kathmandu och Lhasa. Men priset skulle bara bli maximalt 40,000 rupier (8,000 kronor) exklusive flyg, visum och andra tillstånd. Naturligtvis var det intressant.

Min man tog tag i saken och ringde några telefonsamtal för att forska vidare i möjligheterna. Så talade han med en hög auktoritet som var ansvarig för delstatens turisttrafik. Denne informerade mr Kandpal om, att utlänningar på intet sätt kunde få tillstånd att begagna den hinduiska pilgrimsvägen. Bom, stopp, och det var kört. Tålmod i några år till.

Till kvällen kom det en cyklande tysk till hotellet som inte kände Yogi Mueller, cykelfantasten i Kausani, fastän han kom just från Kausani. Han hette Marcus, och vi hade mycket att tala om angående tysk filosofi och då vi båda ämnade oss till Naini Tal i morgon, han dock per cykel.

Men den intressantaste typen på hotellet var en ung tjeck, som färdats genom hela Europa, Turkiet, Iran och Pakistan boendes i sitt tält. Allt hittar dom på, de käcka tjeckoslovakerna.

Min förkylning var bättre, jag fungerade normalt och hostade bara, men i stället vaknade jag upp på morgonen med en ny muskelseninflammation av samma slag som förra året men på ett annat ställe. Det var Akhillessenan i stället för smalbenssenan. Det var ytterst frustrerande, då jag just denna dag behövde mina fötter för klättringen omkring Binsar. Nu blev det bara ett ynkligt haltande stapplande, varunder jag tappade mina glasögon, vilket jag märkte för sent. Lyckligtvis hade jag ett reservpar, som dock var sämre.

Marcus gav mig homeopatisk medicin, och mr Shah beströk det onda stället med ett slags brun tigerbalsam av himalayisk art, som skulle hjälpa mot vad som helst. Det återstår att se.

Natten blev fruktansvärd, men hans salva hade effekt. Den såg ut som upplöst koskit och torkade och stelnade fort över stället där han strök den, så att den delen av foten såg ganska osmaklig ut. Det uppstod fruktansvärda smärtor omkring senan som dock småningom lade sig, och jag kände att något läktes. Enligt mr Shah kan denna koskitliknande örtsalva till och med hela brutna ben.

Men hostan höll mig vaken, och det var omöjligt att sova förrän på morgonkvisten. Dessutom upplevde jag att jag blev biten av osynliga kryp, vilket kliade alldeles fruktansvärt. Det var troligen loppor. Yogi Mueller hade varit av den meningen att mr Shahs hotell Kailas var ett ganska ohygieniskt ställe, och när

Stephen kommit dit hade han funnit kattskit på mattan mitt i sitt rum. Han hade bett någon av de anställda att ta hand om det och avlägsna det, varvid denne svarat: "Ja, jag ska göra det i morgon."

Ändå förblir mr Shahs hotell Kailas ett högt uppskattat och populärt ställe. Han tar mycket väl hand om sina gäster, underhåller dem och är spirituell och godmodig, och alla älskar honom inklusive undertecknad.

Efter den hemska natten bar det av mot Naini Tal. Marcus skulle cykla dit, och vi lovade varandra att ses där. Som resällskap fick jag en ung slovenier, och vi kom väl överens. Jag tog honom med mig till mitt hotell Alps, där man får magnifika dubbelrum för 100 rupier natten. Även min vän Urosh från Slovenien hade drabbats av min förkylning i Rishikesh. Det var tydligen något som gick där. Man kan inte värja sig mot sådant. Man kan vara fullkomligt frisk och i bästa form en kväll när man går och lägger sig och följande morgon vakna upp dödssjuk utan anledning, ha en fot som inte går att gå på, ha världens influensa eller något annat mindre önskvärt. Det fanns ingen som helst rimlig förklaring till min sjuka häl denna gång.

Marcus dök inte upp. Kanske han hade låtit sig övertalas av mr Shah till att vila sig en dag extra hos honom, men vilken skillnad var inte mitt rum i Kailas mot miljön i Alps! I Kailas var mitt rum som en skrub, mörkt, dragigt och kallt utan stol, kanske 10 kvadratmeter, med ståtoalett ute i mörkret någonstans. Man bets ihjäl av loppor om man inte frös ihjäl. I Naini Tal var mitt rum en salong som en balsal, där jag fick vräka mig i dubbelsäng med riktigt täcke, och där rummets egna toalett både hade brusfåtölj och lavoar. Jag betalade 100 rupier för detta i det dyra Naini Tal medan jag hos mr Shah betalade 75 för 10 procent av bekvämligheten i Alps hotell.

Naini Tal var sig likt: hur vackert som helst. Ett jordskred hade drabbat den västra sidan av sjön, så att vägen där svepts bort, men lyckligtvis hade husen ovanför klarat sig.

Ödesfrågan infann sig om jag skulle ta en dag ledigt här eller inte. Jag var berättigad till det, jag hade inte haft en enda riktig vilodag under resans hittills fjorton dagar, och jag kunde behöva det med tanke på foten och förkylningen. Och i morgon är det fredag den 13 november.

Precis när jag skulle gå ut för min middag klockan 7 dök Marcus upp med sin cykel. Hans tur från Almora hade tagit nio timmar (68 kilometer), men då hade han klokt nog tagit en två timmars siesta mitt på dagen när det var som hetast. Väl kommen upp till Naini Tal hade han tillbringat en fruktlös halvtimme på jakt efter vårt hotell, då han frågat vägen av alla och alla givit honom olika instruktioner.

Efter att han fått duscha (kallt) och etablera sig gick vi ut på tre man hand och åt och hade en mycket trevlig kväll tillsammans. Personalen på vår vegetariska restaurang bad oss vara särskilt välkomna att komma tillbaka dit för frukost på morgonen.

Naini Tal hade aldrig varit vackrare och trevligare. Ljusen glittrade i det klara vattnet, stjärnorna tindrade så kristallklart som de bara kan göra i Himalaya, och det var på något sätt min avskedsafton från Garwhal och Kumaon och första delen av min resa. Jag kunde inte klaga. Trots saboterande Rishikeshinfluensa och hälsensinflammation hade jag inte försenats en dag utan hade kunnat hålla programmet perfekt, vilket bådade gott för fortsättningen.

Marcus trivdes inte i hotellet eller med staden och längtade ner till det varmare slättlandet. Han var trött på bergen och gav sig iväg efter en alltför dålig natts sömn.

Även Urosh och jag hade våra problem. I Almora hade jag trott mig vara lindrigt attackerad och biten av loppor, men till min stora förvåning var det dubbelt värre i det renliga Naini Tal. Och Urosh led av samma sak, fastän han inte bött på Kailas i Almora utan i det helt moderna Kornak, och fastän han var fanatiskt renlig och tvättade sig från topp till tå varje dag. Han var biten över hela kroppen, medan mina

bett begränsades till hela det vänstra benet samt händerna. De osynliga krypen bet alltså även på ställen som aldrig täcktes av tyg. Eller var det en form av utslag och allergi? Fortsättning följer.

del 11.

I gryningen besteg jag China Peak, 2611 meter och alltså högre än själva Binsar. Det är ju tradition, och det var mitt farväl till Garwhal och Kumaon Himalaya för den här gången. Promenaden tog 1 1/2 timme upp och en timme ner, och den gick problemfritt fastän min hälsena inte var frisk ännu. Senare på morgonen gick även Urosh dit upp och fann bland annat en vilsegången engelska som irrerat omkring där uppe i en timme och helt uttröttad inte kunde finna rätta vägen ner. Igår fanns det 12 västerlänningar i Naini Tal, men idag såg vi flera grupper och par. Tydligen börjar västerlänningar upptäcka Naini Tal.

Det var med saknad man lämnade Naini Tal för att bege sig liksom i exil ner på slättlandet. Min taxichaufför körde som en galning till ackompagnemang av rasande hindupopmusik och tog en tia extra betalt för besväret än vad vi hade kommit överens om. Nere på Kathgodams tågstation fanns två andra västerlänningar och väntade på samma tåg. Även de hade varit i Almora och Naini Tal och blivit rödbitna av okända och osynliga krypande och smygande insektsvarer. De berättade entusiastiskt om Kesaa Devi och vad som försiggick där, vilket gav en helt annan bild än vad jag hört om haschodlarna. Kesaa Devi är ett paradiset för besökare och ett mycket trevligare ställe än mr Shahs hotell Kailas. Kolonin är självförsörjande och odlar grönsaker hela året om och till och med bananer mitt under vintern, som skyddas mot frost och snö genom övertäckning av hö. Stället är framför allt ett ekologiskt och antroposofiskt experimentområde för agronomiska pionjärverksamheter – och ett paradiset för västerlänningar.

Min tågbiljett erbjöd den sedvanliga problematiken. Jag fick köpa en andra-klassbiljett som jag sedan fick försöka transformera till en för första klass. Detta gjorde man hos mr Ticket Collector. Han skakade sorgset på huvudet åt mig och väntade sig uppenbarligen mutor. Jag teg och fick med något tålmod min biljett.

Därmed var resan betryggad, och min första natt på tåget sov jag alldeles förträffligt i tio timmar. Mitt på dagen nådde vi Gorakhpur, där tåget blev som fullast: en tredjedel av alla passagerare tog plats på taket. Det var en fest att se, ty de själva där uppe hade en fest i värmen när tåget satte i gång och beredde dem friska fläktar. Resans enda prövning skulle som vanligt bli Barauni i nordöstra Bihar.

Hela den andra reskvällen hade jag den underbara turen att få njuta av ett idealiskt resällskap i form av en ung man som studerade agronomi men som hade stora filosofiska intressen. Han introducerade den indiske filosofen Osho för mig, även kallad Bhagvan, som skrivit 143 böcker och dog 1990. Han samlade väldiga lärjungeskaror omkring sig i hela världen och lyckades skapa en väldig rörelse i Amerika under 80-talet, tills han stämplades som farlig, fick sitt livsverk i Amerika förstört av myndigheterna och tvingades i exil tillbaka till Indien, där han mördades 1990 för att han hädade mot hinduismen.

Han var en mycket frispråkig filosof som sade rätt ut precis vad han tänkte och som med tiden visade sig ha haft rätt i det mesta av vad han sagt. Han föraktade både hinduismens och de monoteistiska religionernas intolerans och hyckleri medan han varmt pläderade för Tibet. Han diskuterade allt med heroisk öppenhet och svarade tvärsäkert på alla frågor. Han stötte sig med alla etablissemang. Min unge vän sprang vid en järnvägsstation ut till en pressbyrå och köpte där en liten bok av Osho åt mig. Jag läste den samma natt med stort intresse och gav Osho rätt i nästan

alla hans ställningstaganden i frågor om liv och död, religion och vidskepelse, Aids och politik och allt annat som han vågar diskutera universellt.

Att få en så ung ny vän hör till de underbaraste upplevelser man kan ha i Indien. De talar till en direkt från Indiens uråldriga själ så full av naturlig visdom och överlägsen livskunskap, han visste så mycket som jag inte visste fastän jag kunnat vara hans far, det var som om Moder India själv i hans person uppvaktade mig och delade sitt hjärta med mig. Naturligtvis lovade vi att hålla fortsatt kontakt.

Samtidigt presenterade han några indiska nödrop. Indien har en arbetslöshet på 40%, och fastän Indiens officiella Aidsstatistik erkänner 10 miljoner fall av Aids i Indien (mot fem miljoner förra året) är den verkliga siffran snarare runt 20 miljoner. Och regeringen gör absolut ingenting utom att den sopar problemet under mattan då den ändå inte har råd med det.

Han hade rest 600 km från sin hemstad och arbetsplats bara för att besöka sin lillebror, som hade fått jobb. Det föranledde ett gediget firande. Så mycket betyder det för en indisk familj idag att en medlem får jobb, att hans bror släpper allt, lämnar sitt arbete och reser 600 km av och an bara för att gratulera sin lillebror till anställningen.

Barauni blev som sagt prövostenen. Stationen nåddes halv 2 efter 1_ timmes försening. Där gällde det sedan mitt i natten och mörkret att hitta nästa tåg i en station där allt är bakvänt som hos en Alice i Spegellandet och där ingenting fungerar. Lyckligtvis mindes jag att mitt tåg skulle verka som om det kom från fel håll och skulle vidare åt fel håll. Därigenom hittade jag mitt tåg. Det stod på det "Guwahati-Delhi" hur tydligt som helst men färdades likväl från Delhi till Guwahati. Min osäkerhet förblev likväl total av förståeliga skäl, men när alla jag frågade om saken gav samma svar att tåget verkligen skulle till Guwahati lät jag mig övertygas. Jag klev ombord på ett dött tåg av bara sovande passagerare, och i gryningen visade det sig att jag trots allt kommit på rätt tåg. Det är inte alltid man lyckas med det konststycket i Indien.

del 12.

Siliguri nåddes halv 2 efter fyra timmars försening. Tillsammans med ett franskt och ett kanadensiskt par tog vi en jeep upp till Darjeeling för 110 rupier per person. Darjeeling nåddes strax efter skymningen klockan halv 6. Vädret var tveksamt, Kanjenjunga hade inte strålat och dominerat horisonten som vanligt utan snarare bara skymtat blott genom diffusa molnslöjor. Senare på kvällen började det regna. Nyheterna meddelade att en ny cyklon var på väg mot Indien.

Likväl firade jag återkomsten till Darjeeling med en traditionell festmiddag på gamla Orient tillsammans med mina kanadensiska vänner. De beställde öl och rom och var i smöret och för första gången i Darjeeling medan även jag inte kunde annat än prisa mig lycklig inför min femte lyckade återkomst till mitt favoritnäste och älsklingsort i Indien.

Mummy tog översvallande väl emot oss på Shamrock som vanligt, och där var det nästan fullt hus med full rulle: engelsmän, fransmän, holländare och vad mer utom oss kanadensare plus en svensk! Hon bjöd på te, och vi var genast välkomna i familjen i den trivsamma samvaron i detta unika gamla tibetanska hotell.

Vi hade eventuellt planerat att bege oss till Tiger Hill i ottan, men när jag vaknade halv fem hörde jag regndroppar på taket. Tydligt var det cyklonens yttersta förtrupper som nu kom varnande över oss. Någon Tiger Hill-utflykt i regn kunde naturligtvis inte komma i fråga.

På morgonen hade jag ett intressant samtal med min värd på en av de tibetanska restaurangerna. Han menade att Tibets verkliga problem skulle börja om Kina lämnade Tibet.

"Vem av oss alla hundratusentals flyktingar skulle då återvända? Ingen utom gamla gubbar och gummor. Fråga vilken tibetan som helst. Här i Darjeeling är de alla etablerade och vill aldrig lämna sitt nya liv. Det är samma sak i Dharamsala. Om exilregeringen lämnade Dharamsala skulle det innebära en katastrof för alla etablerade tibetaner i Dharamsala. Samma gäller tibetaner utomlands. Det finns en stor tibetansk församling i Schweiz. De har levat där i decennier men har aldrig lärt sig någon italienska, franska eller tyska. De kan bara tala tibetanska. De är gamla idag och skulle gärna återvända till Tibet, men de unga, som fötts där och gått i skola där, och som lärt sig europeiska språk och något om Europa, är inte ett dugg intresserade av Tibet, som för dem bara är världens obekvämmaste land. De kanske rentav säger: 'Låt kineserna behålla det, för de har ändå förstört det. Låt dem frysa och få andningssvårigheter och dö tidigt av det omänskliga klimatet, så slipper vi tibetaner göra det.' Det skulle inte förvåna mig, för vi tibetaner är i allmänhet realister."

Mummy tyckte inte om honom och ville helst inte ha honom i sitt hotell. Hon menade att han umgicks alltför fritt med alkohol och droger och homosexuella. Hon föraktade honom medan han inte sade ett enda ont ord om henne. Han kallade henne auntie, och de hade känt varandra mycket väl i decennier.

Han förklarade även för mig mysteriet med alla utslagen i Almora och Naini Tal. Boven är ett litet litet knott som knappast syns och som enligt honom kallas Pipsa (troligen tibetanska). Det gäller att inte ha det för varmt och skönt när man sover. Dessa små knott tar sig fram och in överallt, genom alla kläder och under alla underkläder, och det bästa de vet är människokött som har det varmt och skönt och ligger stilla. Då är det kalas för pipsaknotten, och om man har det tillräckligt varmt och sover tillräckligt djupt kan man vakna upp i ett chocktillstånd av att finna sig vara fullknottad med mystiska och mycket kliande utslag. Detta knotts särdrag är just att man aldrig finner något annat spår av dem än sina egna helt oförklarliga utslag. De kan klia i en vecka.

Han berättade även att man numera lugnt kan resa norrut i Sikkim så långt som till Yamthung om man är i sällskap. Han rekommenderade detta land som den intressantaste delen av Sikkim, ty just i Phudong börjar Lepchafolkets egentliga rike, Sikkims urinvånare och egentliga invånare, som nu mer och mer undanträngs av nepaleser och hinduer.

Men min bästa vän i Darjeeling blev Joanna. Vi fann varandra genast. Hon hade kommit upp från Varanasi på flykt från den allestädes närvarande döden där under liknande omständigheter som mina 1992, när Johannes och Kim skickade mig upp till Darjeeling från Varanasi efter traumat med doktor Singh. Även hennes bakgrund var lika internationell som min. Hon talade den utsöktaste engelska jag någonsin hört och var lärarinna, men hon var född i Skottland av polska föräldrar, som beskrivit en sannskyldig odysseé för att komma till England. Hennes far hade suttit i sibiriskt fångläger och tagit sig ut från Ryssland via Persien och Palestina och därefter funnit sin väg till England. Joannas första språk hade varit polska, men numera behärskade hon det dåligt.

Hennes mor hade avlidit när hon var 17, och hennes far hade genast gift om sig. Därigenom hade Joanna hänsynslöst slungats ut i förvärvslivet och gift sig tidigt och haft ett långt och lyckligt familjeliv med två barn, som nu var 24 och 22 år gamla. Likväl hade äktenskapet slutat med skilsmässa, och hon hade lämnat hela sitt liv i England för att försöka finna ett nytt. Hennes dröm var att slå sig ner någonstans i gränslandet mellan Umbrien, Latium och Toscana, men hon hade ännu inte löst

försörjningsfrågan. Hennes man hade dock varit italienare, så hon kunde även italienska.

Vi hade mycket gemensamma intressen i livet och särskilt litterärt. Hon hade upplevat Peter O'Toole som alldeles ung som Hamlet på Old Vic, Londons gamla legendariska Shakespeareteater, och hon läste mycket. Just nu läste hon "Kim" för hon visste inte själv hur många gången.

del 13.

Samvaron med Joanna gjorde det nästan omöjligt att lämna Darjeeling. Vi gick på underbara promenader tillsammans, jag förde henne till den underbara praktfulla Fredspagoden (om dock utsikten mot Kanjenjunga var höljd i moln) och tog henne med till mina favoritmatställen. Det var som om vi var gjorda för varandra, fastän vi båda hade långa och både invecklade och mångskiftande liv bakom oss. Men till slut måste vi skiljas. Hon ville fara ännu längre ut i naturen till den lilla byn Rimbik, medan jag hade ärenden till Sikkim, som låg längre bort och vart hon inte kunde följa mig. Hon försäkrade mig dock att hon säkert skulle vara kvar i området när jag kom tillbaka från Sikkim. För säkerhets skull gav jag henne dock min adress, i fall att...

Resan till Sikkim följande dag blev äventyrlig. Vägen var lika oöverträffbart vacker som alltid, men det framgick tydligt hur drabbad den var av jordskred. I Sikkim blev detta alltför påtagligt.

Vi var tretton personer i en jeep, och på ungefär halva vägen från Gangtok till Phudong i norra Sikkim hade ett jordskred varit så omfattande, att vägen inte kunnat repareras. Man hade till nöds plöjt upp en fåra och gjort den farbar genom stenläggning, men hur något annat fordon än jeepar kunde köra här översteg min fattningsförmåga. Backens stigning var 45 grader, och när vi kom dit fann vi en väldig militärtruck mitt i backen försatt i problem, som en annan militärtruck försökte lösa genom vinschning. Det lovade bli ett tidsödande projekt.

Vi blev först i kön, men snart hade vi femton andra fordon bakom oss som väntade lika otåligt som vi, medan vi på andra sidan om rastället såg hur sexton andra fordon samlades för att bidra till den universella förstoppningen. Ett hundratal personer kom ut ur dessa fordon och ställde sig som en gladiatorspelspublik runt krisstället för att iaktta hur militärerna gjorde bort sig. Militärerna var mycket nervösa och skrek ut order som aldrig åttlyddes. Truckföraren med trucken som vinschades sågs mest gå runt hjulen på sin truck och vältra stora stenar bakom hjulen bakom den så att den åtminstone inte skulle åka baklänges.

Men vinschningen fungerade. Emellertid var tempot snigelfart i ultra-rapid. Man såg inte hur trucken rörde sig, men den rörde sig. Man såg rörelsen bara på det, att en navkapselskruv på det väldiga däcket plötsligt inte längre låg i norr utan i nordost. Det gick alltså framåt centimeter för centimeter medan hundratals människor från 33 fordon otåligt väntade och bevakade den till synes orörliga processen medan militärerna blev mer och mer nervösa. Samtidigt gick tiden, solen gick ner mot horisonten, det började blåsa kallt, jag satt orörlig kvar i min jeep med min dåliga mage med en ung mor med barn på armen som närmaste granne som oroligt levde och slog omkring sig och skrek och grät och var mycket förkylt. De flesta damerna i jeepen snörvlade och frös medan timmarna i snålblåsten passerade och den väldiga militärtrucken vinschades upp för den omöjliga 45-graders backen en millimeter i taget.

Det tog två timmar. Efteråt möttes man av den prisvärda vägskylden "*Inconvenience regretted*", ("Obehag beklagas"). När man äntligen kom iväg föll mörkret, och snålblåsten tilltog. Dessutom var man helt prisgiven åt den iskalla

fartvinden i den öppna jeepen. Phudong nåddes halv sex när det precis hunnit bli natt.

Desto bättre blev man mottagen av sina gamla vänner från förra årets stöldäventyr. Jag fick genast te och god mat, och jag fick träffa min värdinnas man, som förde mig till den lokala polisen. Han försäkrade mig att jag skulle få mina pengar plus ränta i Mangan följande dag.

Tjuven som bestulit mig förra året var ett unikum. Ingen hade misstänkt honom. Före mig hade en fransman blivit bestulen på sin kamera någon vecka tidigare, men ingen hade fattat vem som hade kunnat göra det, då sådant aldrig hänt där förut. När jag sedan plötsligt bestals i hotellet på 6000 rupier blev tydligen det en signal för tjuven till att försvinna. Det blev hans undergång, ty så fort han försvunnit efter att ha bestulit mig blev han misstänkt.

I tron att jag blivit bestulen på bussen reste jag omedelbart tillbaka till Gangtok och fortsatte direkt till Darjeeling. Strax efter min avfärd ertappades tjuven gåendes och springandes på vägen till Gangtok med fransmannens kamera och alla mina pengar. Det var min präktiga värdinna som högg honom. Så fort hon blivit varse hans försvinnande och kopplat ihop två och två tog hon en jeep neråt och hann upp honom. Han försökte försvara sig med en kniv, men hon hade polisen med sig. Polisen tog hand om fransmannens kamera och mina pengar och utvisade honom ur Sikkim. Indiska polisen fick ta hand om honom.

De försökte få tag på min jeep och stoppa den och hinna upp mig i Gangtok, men jag var då redan på väg till Darjeeling. Jag fick ingenting veta förrän när jag hemma i Göteborg fick två brev från Sikkim (från min värdinna och från polisen) som klargjorde hela saken. De kunde inte skicka pengarna till Sverige. Det enda jag kunde göra var att lova att komma tillbaka i nästa november och personligen hämta dem.

De skrev även till fransmannen om hans kamera, men han svarade aldrig. Den kameran lär de väl således ha kvar ännu i tryggt förvar hos polisen i Mangan i norra Sikkim.

Polisen var mycket tillmötesgående, och han lovade mig att jag skulle få följa med till Mangan följande dag, som ligger tre mil norr om gränsen för vart turister får bege sig. Kanske jag får lov att bege mig ytterligare norrut. Det vore intressant.

del 14.

Natten förflöt på bästa tänkbara sätt under ostörd sömn i nio timmar. När jag steg upp halv sju satte jag mig att vänta på första bästa jeep norrut i avvaktan på äventyret. Två andra västerlänningar fanns på mitt förträffliga hotell "*Northway*": en fransyska och en tysk. Fransyskan var mycket trevlig och i mogen ålder och reste förvånansvärt ensam. Båda lämnade Phudong i gryningen för att återvända till Gangtok, den ena efter den andra. Båda var trötta på regnet, kylan och molnen.

Onghel, min värdinnas förträfflige man, ville gärna följa med mig till Mangan. Vi tog plats i en jeep halv 9 och uppnådde Mangan efter 3 mil och en timme senare. Bitvis hade vägen fullkomligt rasat bort och endast nödtorftigt gjorts användbar. Landet blev allt vackrare ju längre norrut man kom för att fullkomligt kulminera i skönhet vid Mangan. Ändå var vädret dåligt: vi hade lätt regn hela vägen.

Mangan är norra Sikkims huvudstad och en väldig metropol på nästan ett tusen (1000) invånare. Polisstationen hade inte öppnat ännu, men polismästaren (the superintendent) skulle komma halv 11. Under tiden fick vi fördriva tiden med att "göra staden".

Detta passade Onghel bra, då han hade besvär med sina lungor. Han tog mig med till metropolens sjukhus, som faktiskt var ett hus och inte ett tält, men där patienterna låg säng vid säng utan egna rum, skärmar eller ens mellanrum. Onghel

hostade blod och hoppades att det inte var tuberkulos. Läkaren bad honom hålla sig varm över bröstet och omkring halsen. Jag rekommenderade C-vitamin.

När klockan blev halv 11 gjorde vi ett nytt försök hos polisen. Överkonstapeln var ännu inte kommen, så vi gick ut och drack te. Mig till ära, (det är inte många västerlänningar som förekommit i Mangan,) bjöd värdinnan på teet, fastän jag hade velat bjuda Onghel på det. En liknande fullständigt självutplånande vänlighet stötte man på överallt i norra Sikkim. Det är som om folket inte kände till begreppet ondska. Alla känner alla, hjärtligheten och förtroligheten är universell, och jag omfattades med samma glada förtroende.

Till slut var polisen hemma. Vi fick sitta ner och dricka te. Polismästaren frågade mig: "Har du rest hela vägen hit bara för att hämta dina pengar?" Jag kunde genast lugna honom med att jag var en reguljär gäst som gjorde Indienresor mest varje år. Han skrattade och var mycket vänlig.

I rummet satt tre andra höga poliser med gradbeteckningar (två eller tre stjärnor,) och konversationen var gemytlig. De utbytte erfarenheter av hur de infångat kriminella och ibland råkat ut för missödet att få fast fel person för att han liknade den riktiga. Detta är tydligen vanligt i Indien. Under tiden drack vi te.

Till slut fick jag mina pengar. 6000 rupier räknades upp åt mig - i tior. Tänk er att få 1200 kronor i 2-kronors-sedlar. Det var det det handlade om. Det var 600 tior exakt, och även i buntar skulle de ta åtskillig plats i bagaget.

Klockan var bara halv 12, och jag ville gärna passa på och bege mig längre norrut. Onghel ville inte följa med då vädret var så dåligt. "Härifrån har man en magnifik vy mot Kanjenjunga i vackert väder, men idag ser man ingenting," sade han.

Det var min vanliga Sikkim-otur. Han lovade att vänta på mig, och jag traskade iväg med bok, kamera, strumpor och 6,000 rupier i tior i en genomskinlig plastpåse. Snart fick tröjan göra dessa attiraljer sällskap.

Jag var inte ett dugg rädd för pengarnas skull, men jag var rädd för kamerans. Jag hade inte sagt till någon att jag hade tagit den med mig, då ju detta land var förbjudet område för turister. Jag förstod varför det måste vara det när jag passerade bron vid Rang Rang. Det är en av Asiens tre högsta broar, (den brukade vara den nästhögsta,) den är enfilig och mycket bräcklig, bara ett fordon får passera åt gången, och det är den känsligaste punkten i hela Sikkims North Highway. Naturligtvis vill inte Indien att en så viktig och ömtålig bro blir känd i ett så känsligt område så nära Tibet.

Men min promenad till Singik var fullkomligt underbar. Trots mulenheten och regndropparna var det oemotståndligt att fotografera ibland, och jag hoppas att ljuset var tillräckligt för att fånga detta himmelska landskap, som hör till det vackraste jag sett i Himalaya.

Naturligtvis måste jag även passera vissa polisbommar. Det är ju alltid så. Jag var livrädd för att de skulle ställa frågor och visitera mig, jag ville ogärna bli tagen på bar gärning med dold kamera och med mitt Sikkimtillstånd kvarglömt på mitt rum i Phudong, men polisen var mycket vänlig. Han tog mig i handen, höll den länge och kramade den, tittade mig djupt i ögonen och sade: "I love you." Var i världen utom i Sikkim kan man finna sådana poliser? Han begärde inte mitt tillstånd, ställde inga frågor och ville inte se vad som fanns i min plastpåse, men jag fick visa mitt pass. Det var allt. Sedan fick jag gå vidare norrut så långt jag ville.

På vägen från Mangan till Singik finner man en annan sak som är typisk för Sikkim: bönekvarnar som drivs av vattenkraft. Där det finns ett litet vattenfall har sikkimeserna ofta byggt ett litet tempel med ett större bönehjul (ett hjul som en stor cylinder med buddhistiska böner skrivna på det) som ständigt går runt och slår en liten klocka vid varje varv, drivet av evig vattenkraft. På så vis förtröttas aldrig bönerna någonsin.

Men vad som mest slog mig med häpnad var förekomsten av korsvirkeshus. Plötsligt var man i Skåne eller i det elisabetanska England. De var bara imitationer men hur prydliga och karakteristiska som helst.

Det är bara 5 km till Singik från Mangan, och hela promenaden fram och tillbaka tog 1 1/2 timme. Min häl var helt frisk, min förkylning var borta, och min lösa mage avhöll sig finkänsligt från påminnelser. Det var en av mina finaste dagar i Himalaya någonsin - trots regnet.

När jag återkom till Mangan hade Onghel tröttnat på att vänta och farit. Den vänlige polisen vid bommen försåg mig då med ett eget fordon, en lyxjeep, med vilken jag fick skjuts de 3 milen till Phudong gratis. Denna översvallande vänlighet och välvilja överallt var något fullkomligt nytt för min erfarenhet.

Sikkimeserna har också ett mycket märkligt utseende. De liknar inget annat folk. De har mycket stora ögon, ofta ser de ut att ha nästan som förstorade skallar, och detta förlämnar dem ett obeskrivligt uttryck av drömskhet. Ofta ser man enstaka sikkimeser med ett mycket drömmande uttryck över ögonen, som om de tänkte och skådade längre bort än vad någon vanlig människa kan nå.

del 15.

Tillbaka i Phudong gick jag till det stora klostret. Utanför spelade ett tjugotal mycket unga munkar (5-13 år) volleyboll och cricket. De ville prompt att jag skulle delta, men jag måste skylla på min ena trasiga sandal. Inne i templet satt de stora munkarna och mässade och slog på trummor i högtidlig domedagsstämning från det hemliga svarta rummet. Templet var låst utifrån med hänglås, men när jag kom och visade mig kom det snart en ung munk och låste upp för mig. Det var ett sannskyldigt nöje att kröna denna fullkomligt underbara dag med resans första besök i ett riktigt tibetanskt tempel.

Kvällen förflöt under festmåltid och i glad samvaro med mina vänner och hotellets gäster. En hel del var fulla. Det förekommer inga alkoholrestriktioner i Sikkim. Är man full i Indien blir man tagen av polisen och satt i fyllecell, men i Sikkim är detta omöjligt. Där blev man omfamnad och kringrand av hjärteutgjutelser och intima tillgivenhetsyttringar från alla Phudongs glada drinkare, och avskedsstämningen hade inte kunnat bli bättre.

Följande dag efter nio timmars sömn vaknade man upp till bländande solsken. Vad annars när man skulle lämna resans kanske vackraste landskap?

Ej heller ville Phudong lämna mig. När jag tog jeepen klockan 7 upptäckte jag snart att jag glömt att lämna tillbaka hotellrumsnyckeln. Jag hade kommit så långt som till klostret. Det var bara att stiga av och gå tillbaka.

Onghel blev förtjust, och i väntan på nästa jeep diskuterade vi ortens träd. Körsbärsträden stod i blom och skulle bära frukt om en månad. (Detta var i november.) De har också gigantiska julrosträd med exakt samma blommor som vår julros, som är lika vackra som Bougainvilleans men enbart knallröda.

Gangtok var fullt av stök och avgaser. Jag försökte kvickt få ett fordon därifrån till Pemayangtse, men det visade sig svårt. Ingen visste riktigt om vägen var öppen eller blockerad. En taxiförare erbjöd sig att köra mig dit för 1400 rupier, en annan för 1200. Till slut fick jag veta att en reguljär jeep skulle köra dit klockan ett. Priset skulle vara 110 rupier, jag skulle ha tre timmars väntetid och vara framme i Pelling efter skymningen. Jag beslöt att hellre återvända till Darjeeling genast och försöka nå Pemayangtse därifrån, vilket skulle vara närmare.

Kanske det var ett misstag. Joanna hade ännu inte kommit tillbaka från sin tredagars-utflykt till Rimbik, och sovsalen i Shamrock stank av gammal svett, man slog

ideligen huvudet i taket och fick ingen ro till att läsa eller skriva. Men Mammy var mycket underhållande på kvällen.

Hon såg på en gräslig film om indiska satanister och berättade samtidigt härresande historier för mig om vad heliga gudsmän (Sadhus) kunde ha för sig i Indien. Ej sällan sysslade de med våldtäkt, lurendrejerier, stöld och mord. Vid Ayodhya blev 19 Sadhus gripna för alla dessa brott. I Varanasi fanns det ett mycket populärt hotell för rika pilgrimer, som tog in där och försvann. Den tionde som försvann var en rik köpman från Madras, som meddelade sin bror var han bodde och stämde träff med en affärsbekant där. Kollegan kom, men köpmannen var försvunnen. Då han förblev försvunnen gick kollegan till polisen.

I detta hotell fanns det i källaren ett låst rum. "Vad finns det där inne?" frågade polisen. "Bara en vattentank," var svaret. Polisen tog sig in och fann mycket riktigt en vattentank. Lyckligtvis nöjde sig polisen inte med detta utan sökte vidare och fann under tanken en brunn. Ingen kunde gå i närheten av den brunnen för stankens skull. Till slut kunde saneringen av stället bara ske med hjälp av några mycket berusade och omtöcknade kastlösa, "parias", som ur brunnen lyckades bärga tio lik i olika grader av upplösningstillstånd. Av somliga återstod endast skelett och lösa köttslamsor. Men inte en insekt fanns i brunnen. Ägarna-mördarna hade nog hållit stället desinficerat mest genom salt. Av dessa tio mördade rika pilgrimer hade ägarna till hotellet stulit sammanlagt lika många miljoner rupier. Detta var motivet till deras heliga dåd.

En ung engelska kom i klorna på en Sadhu veckan innan hon skulle resa hem. Hon organiserade sin hemresa och hann skicka iväg bagaget och få sin biljett bekräftad, när den helige Sadhun tog ifrån henne hennes pass. "Varför har du tagit mitt pass?" frågade hon, varpå han låste in henne. Hon försökte skrika ut åt gatan till förbipasserande och be dem hämta polisen, men ingen hämtade polisen. Sadhun var ju känd och respekterad, och Sadhus är ju heliga. Till slut mördade han henne dagen före hennes hemresa. Därefter försvann han. Motiv okänt, troligen bara svartsjuka. Polisen letar ännu efter honom.

Kort sagt, Sadhus är inte alltid så roliga eller fullt så heliga som alla tror.

Hon varnade mig för att resa ensam i Bihar till Buddhagaya. Likväl ser jag inget alternativ till att göra just detta.

del 16.

Mina belgiska vänner berättade om sin resa till Indien genom Turkiet, Iran och Pakistan. Turkiet hade varit rena mardrömmen. Turkarna hade varit mycket oförsänkta och i synnerhet behandlat henne mycket illa då hon var gift med honom. Iran hade varit motsatsen: oändlig vänlighet och generositet överallt. De hade blivit bjudna på te, mat och husrum och upplevat Iran som rena paradiset. Pakistan hade sedan varit så smutsigt och snuskigt att de upplevat Indien som ett mönsterland av renlighet.

Vi funderade på att bege oss till Tiger Hill följande morgon, ty natten var klar, men entusiasmen var inte överväldigande. När jag vaknade klockan 6 var det molnigt igen. Kanjenjunga tycktes helt vilja undvika mig på denna resa. Jag tog en morgonpromenad till norra utsiktspunkten och sedan till Fredspagoden, intog sedan min frukost hos min tibetanske vän och berättade om min underbara resa till norra Sikkim, vilket glädde honom mycket, och gick sedan till min gamle vän Sri Ram.

Jag hade redan träffat honom tidigare men ännu ej kunnat besöka honom ordentligt. Han verkade mycket frisk och uppåt men hade sina bekymmer som vanligt. Hans lilla hyreshus höll på att renoveras, och efter renoveringen skulle hyrorna stiga med 300 procent. Meningen var att bli av med alla fattiga hyresgäster.

Han berättade en hjärtskärande historia om en av de fattigaste. Det var en gammal ensam dam som hade som sitt livs besparingar 60 rupier (12 kronor). En dag hade dessa stulits. Det var en total katastrof för henne, och hon gick ut och grät förtvivlat över sin förlust för alla sina grannar. Hur kunde någon göra något sådant mot henne? Där var några unga män som förundrade sig över henne, skrattade åt henne och hånade henne. Hur kunde hon bli så förtvivlad över förlusten av bara 60 rupier (12 kronor)? Det var ju en baggis! Ja, för dem, men för henne var det en livskatastrof.

Jag gick sedan ner för att bege mig till Pemayangtse. Vägen ner till Jorethang var den sämsta väg jag hittills upplevat i Indien, men lyckligtvis mötte vi bara två jeepar på hela vägen. Emellertid hände något mycket upprörande: plötsligt vid en krök dök det upp en hund, och jeepen hann inte stanna. Hunden blev överkörd och gav ifrån sig hjärtskärande skrik när den blev lämnad bakom oss. Från min sits längst bak kunde jag precis se hur hundens ramaskrin övergick i dödsryckningar. En flicka försökte förgäves väcka hunden till liv igen, men den låg helt stilla på vägen när vi körde ifrån den. Det var ingens fel. Det var en olycka.

Mitt emot mig satt det en pojke som hela tiden spydde ut genom bakluckan och sedan lade sig dubbel med huvudet mellan knäna för resten av resan. Självt såg jag ingenting av utsikten under resan då jeepen fraktade 15 personer och jag bara såg benen på dem som hängde utanför. Man satt där som ett fraktat kolli med döende hundar och spyende sjuka passagerare omkring sig.

Som väl var var tre av medpassagerarna gamla bekanta till mig: två tyskar och en taiwanesiska som följts åt sedan de lämnat Siliguri. Vi hade tillsammans ansökt om våra Sikkimtillstånd. Vi hade nu sällskap hela vägen till Pemayangtse.

Vägen upp längs dalarna i västra Sikkim var ganska annorlunda från Gangtokdalen. Detta landskap var vildare, och befolkningen var övervägande nepalesisk. Ännu i Legship förekom det hindutempel, men sedan blev den befriande buddhismen dominerande. Man kommer inte ifrån det: i jämförelse med buddhismens höga vishet och förnuft framstår hinduismen som en barnslig och vidskepelsebetonad Walt Disney-värld, som min vän Marcus i Almora uttryckte saken. Hinduismens pastellgrälla fantasivärld av färggranna seriefigurer kommer närmare Walt Disneys tecknade fantasier än någon övertygande religion som man kunde ta på allvar.

Slutstationen var Pelling. Längre än så fick turister inte resa. Vi tog in på hotell Garoda, som fyllde oss med förundran med sin trivsel, sin förträffliga restaurang och sitt varma rinnande vatten. Jag fick en säng för natten för 40 rupier, mitt billigaste logi hittills, med min första varmdusch i Indien hittills. Här var det gudagott att vara.

del 17.

På hotellet i Pelling (i nordvästra Sikkim) fanns det redan fyra tyskar och en svensk. Det var min första svensk i Indien sedan mina reskamrater på planet från Stockholm, och själv hade han inte fått tala svenska sedan slutet av oktober när han lämnat Sezuan i Kina för att resa i Tibet. I Tibet hade han på egen hand besökt Lhasa, Tsurpu, Nam Tso, Gyangtse, Shigatse och Sakya innan han via Rombuk och Mount Everest tagit sig ner till Kathmandu och därifrån direkt till Darjeeling. Han hade även under sin fem månaders resa besökt Thailand, Kambodja och Vietnam för att sedan via den vackra Yunnanprovinsen, Kunming och Tali bege sig upp till Golmud och Lhasa. Han var vid god hälsa och hade hela tiden klarat sig bra, om man bortser från en kinesisk influensa. Han var i datorbranschen och veritabel expert, och ett toppjobb väntade honom i Sverige i Tibro i maj. Vi njöt båda av att breda ut oss på svenska efter så många veckor utan modersmålet, och vi såg fram emot ett framtida

samarbete. Han planerade att fara vidare till Calcutta och Madras för att förbli i Indien fem månader till åtminstone.

Morgonen därpå var det dags för ett besök i det berömda klostret Pemayangtse. Det har tre våningar vilka alla tre är sällsamt utsmyckade med iögonfallande erotiska väggmålningar och skulpturer. På högsta våningen finns det ett helt litet modelltorn rikt utsmyckat med sådana figurer i mycket avancerade älskogsställningar. Klostret är uråldrigt och mycket högt ansett.

Tyvärre var Kanjenjunga fortfarande insvept i moln och kanske mer så än någonsin just för att jag var som närmast. Mina vänner skulle ut på en omfattande trekkingutfärd ner till sjön och till det stora vattenfallet, och jag avundades dem hjärtligt, då jag gärna velat följa med. Men jag var tvungen att återvända till Darjeeling.

Resan ner blev svår. Jag fann ingen buss utan fick ta jeep ner till Gyetzing, där jag måste byta till en annan jeep. En tredje jeep skulle föra mig de sista tre milen från Jorethang till Darjeeling. Denna etapp blev den svåraste och tog tre timmar.

Vi mötte fjorton jeepar på vägen upp på denna trådsmla väg i världens sämsta skick full av kratrar och bulor. Ömsom kokade vår kylare, ömsom lossnade kylarlocket, ibland stannade chauffören bara för att prata med bekanta på vägen, han hade bara åtta passagerare från Jorethang men väntade där i timmar för att få fler utan att få dem, varpå han ersatte de saknade passagerarna med ett vedlass, som han backade ut i vischan för att lassa på, och så vidare. Resan till Pemayangtse hade bara tagit fem timmar inklusive långsam buss den största delen av vägen. Resan tillbaka tog 6_ timmar med bara pilsnabba jeepar.

Per Westerlunds djärva bedrift att försöka bestiga Kanjenjunga.

På 30-talet hade ännu ingen lyckats bestiga världens tre högsta berg, och Kanjenjunga i Sikkim ansågs fortfarande högre än K2. Per Westerlund från Sverige befann sig i Sydindien när han fick smak för att bestiga berg, och i likhet med många andra drabbades han av suget att få vara först på toppen av Mount Everest. Han beslöt sig för att våga försöket och skilde sig från alla andra bergsbestigare i det att han var en ensamvarg, som besteg alla sina berg ensam, och dessutom fattig. Han hade i stort sett inga resurser.

Hans goda föresats stötte genast på oöverkomliga mothugg genom att Himalaya låg på brittiskt område och britterna själva ville vara först på toppen av Mount Everest. Det var ju de som hade gett namn åt berget, så det var ju självklart deras berg. "Det vore osportsligt mot England av någon utlänning att försöka bli först på toppen av Mount Everest. De kan ju i stället försöka bestiga K2 eller Kanjenjunga," proklamerade engelsmännen, och Per Westerlund tog deras kungörelse ad notam. Han blev lika gärna först att nå toppen av Kanjenjunga, som så många redan misslyckats med, som av Mount Everest.

Nu är Kanjenjunga ett ännu svårare berg än Mount Everest, ehuru 300 meter lägre, men i stället är Kanjenjunga så mycket oformligare i sitt breda omfång, berget är ju ett helt massiv, och glaciärerna i vägen mot toppen är förfärliga.

Per Westerlund skrev en mycket intressant bok om sin expedition med den billigaste och mest förrädiska tänkbara bärarhjälp och med den primitivaste tänkbara expeditionsutrustning. Han lämnade bärarna och fortsatte på egen hand så fort han kunde, klättrade ensam upp för livsfarliga överhängande glaciärväggar som hela tiden kalvade, övernattade med sitt tält på glaciärer som sprack under natten, och sjönk till halsen ner i nysnö, som han plogade sig fram genom ändå. Han gjorde tre försök mot toppen utan att lyckas. Hade han haft skidor med sig hade det gått. Nu hotade monsunen, och när han drog sig ner tillbaka satte den i gång. Han var inte den första som misslyckades med Kanjenjunga. På vägen ner påträffade han två lik

efter en engelsk expedition som försökt samtidigt. Detta var år 1938, och han kom i alla fall längre upp på Kanjenjunga än vad någon före honom hade lyckats med. Och framför allt: han kom levande tillbaka.

del 18.

Hemma i Shamrock i Darjeeling väntade en chock. Joanna var inte där. Hon hade kommit tillbaka från Rimbik igår och återvänt till Varanasi denna dag. Jag hade kommit för sent.

Jag kände ingen besvikelse, men jag kände en gränslös sorg. Hon var den bästa kvinnliga vän jag mött på denna resa, och jag hade inte fått återse henne, fastän vi båda varit inställda på det. Jag kunde inte förstå det. Hon hade sagt att hon inte hade haft någon brådska tillbaka till Benares, och ändå hade hon inte kunnat vänta en dag på mig. Jag hade skyndat tillbaka från Gangtok mycket för att jag varit rädd för att missa henne, och jag hade kommit en dag för tidigt. När jag var i Pemayangtse hade hon kommit, och när jag återkommit hade hon farit. Vi hade farit om varandra två gånger.

Först flera timmar senare började jag förstå sammanhanget. Shamrock hade intagits av en riktig amerikanska, en äldre dam av klassisk amerikansk vulgaritet, som pratade mycket och dominerade hela hotellet. Hon var precis som en kvinnlig upplaga av Carl Lidbom. Tänk er Carl Lidbom som en riktig kärring och så okvinnlig att hon inte har ett spår kvar av någon kvinnlig intuition. Och så hette hon dessutom Grace. Hon var liten och tjock och ful och dessutom journalist, så hon var nyfiken på alla och tvekade inte att trampa folk på tårna och märkte inte när hon gjorde det - den diametrala motsatsen till den vackra, finkänsliga och subtila Joanna, som naturligtvis inte kunnat stå ut med detta extremt väsensfrämmande oväsen en dag. Plötsligt förstod jag henne.

På kvällen reagerade alla Shamrocks gäster mot denna plumpa amerikanska som en man. Alla var emot henne - belgarna, australiensarna, engelsmännen, japanerna, tyskarna, när Clinton kom på tal och hon försvarade honom medan hon ständigt påpekade att hon inte kunde försvara honom. (Detta var mitt under Internet-publicerandet av Lewinsky-affären.) Hela det amerikanska syndaregistret drogs fram - bombningarna mot Afghanistan och Sudan, intrampanget i Japan, Kina, Bosnien, Irland, Chile med mera, alla fiaskon och misstagen från Pentagon serverades denna praktamerikanska, som försvarade sitt land med att urskulda sig att hon inte direkt försvarade det. Endast en sak togs inte upp: den amerikanska vulgariteten, som hon var ett särskilt praktexempel på. Belgarna kom närmast när de berättade om amerikanska turister som kom till Belgien och häpnade över att belgarnas modersmål inte var engelska: "Men hur är det möjligt att ni inte talar engelska när ni ändå är en del av Europa?" Amerikanerna kunde inte förstå detta.

Avskedsdagen från Darjeeling, söndagen den 22 november, 35-årsdagen av mordet på Kennedy, då allt ädelt amerikanskt försvann, var det omfattande festivaler på gång i Darjeeling. En väldig fredsmarsch med Sai Baba buren in effigie i procession från the Mall avlöstes av mer aggressiva politiska demonstrationer för ett fritt Gurkaland och annat sådant trams. Följaktligen var det svårt att lämna Darjeeling denna dag, då ingen trafik fungerade. Min jeep fick ta en omväg runt hela staden för att alls komma ner, och bara företaget att ta sig ut tog 45 minuter.

Jag tänkte på Joanna hela vägen, och först en timme från Siliguri förstod jag plötsligt varför hon inte kunnat stanna. Även jag hade följt den amerikanska Clintondebatten under kvällen under lidande tystnad och brutit upp innan diskussionen var slut.

Det enda jag kan göra är att hoppas att Joanna tar kontakt med mig senare, då hon hann få min adress men jag aldrig fick hennes. Det känns som ett oavslutat

kapitel som kräver återkomst, precis som min incident i Phudong förra året när jag blev bestulen på 6000 rupier. Den knuten löstes. Måtte Joanna kunna lösa den nya åt oss.

Som resällskap på vägen hade jag den galne holländaren från Shamrock. Jag berättade om min förestående resa till Shillong. "Har du tillstånd?" - "Nej, jag har aktat mig för att ställa några frågor."

Han berättade då om sina äventyr i Sikkim och Bhutan. Han hade rest så långt han kunnat till Yuksom med myndigheternas välsignelse och sedan fortsatt på egen hand upp till Kanjenjungas basläger och kvickt återvänt samma väg utan att bli hindrad, men vid checkposten vid Yuksom hade han naturligtvis blivit utfrågad. Han förnekade då att han varit längre norrut än bara i närheten. Då dök det upp 7-8 lokala vittnen som sett honom omkring baslägret. Han var lång, ljus och storväxt, så det gick inte att komma undan. Han stack av som en strålande lyktstolpe mot en gatas brandposter. Han fick tillbringa två dygn i häkte innan han kom på att servera poliserna 20 dollar under bordet, varpå han fick gå.

Sedan tricksade han in sig i Bhutan. Han nådde två dygn in i landet och blev väl mottagen överallt tills en polis såg honom och vänligt eskorterade honom till gränsen och kastade ut honom. Hans erfarenhet var att poliserna var mycket vänliga i Sikkim och Bhutan.

del 19: *Till Guwahati och Shillong.*

(Assam är efter Kashmir Indiens oroligaste delstat med ständiga terroristlikor drivande omkring opererande med bomber och minor, kidnappningar och sabotage.)

Resan österut började utan problem, men snart började problemen. Min information hade varit att bussen skulle nå Guwahati relativt tidigt under morgonen, så att jag inte skulle nå Shillong senare än tidigt på eftermiddagen. Men det visade sig vara 50 mil till Guwahati, och vägen var i princip som en tvättbräda hela vägen.

Bussen måste ständigt kryssa mellan gropar och hål i vägen, och ganska snart skakade bussen "De Luxe" sönder. I det sista samhället före urskogen, som faktiskt hette Chowpathi, gjorde vi ett uppehåll på två timmar för att reparera motorn. Det var bara det första av många.

I stort sett gick hela natten åt till reparationer av bussen på den synbarligen överallt minsprängda vägen. Ett längre stycke fick vi militäreskort och leddes av en indisk "svart maja" som var grön. Vi var en konvoj på tre bussar, och de övriga bussarna tycktes ha samma problem som vi. När inte de körde förbi oss när våra chaufförer låg under vår buss eller grävde i motorn, så var det vi som körde förbi dem där de låg havererade vid vägkanten. Sålunda följdes vi åt ganska jämnt under hela natten.

En väldig sträcka var bara urskog utan slut. Ofta blev vi visiterade av beväpnade poliser som ville kontrollera att inga terrorister följde med. Det har hänt här att bussar sprängts i luften och passagerarna tagits som gisslan, och detta har till och med tåget råkat ut för.

Trots den ständigt upprörande tvättbrädan fick man någon sömn, och i gryningen hade vi faktiskt kommit ett stycke framåt, och landskapet började likna Guwahatis omgivning. Hoppfullt började man spana efter milstolpar. Det var ju ganska snart som vi enligt tidtabellen skulle vara framme. Klockan sju fick jag se en uttydbar milstolpe. Det var precis 185 km kvar till Guwahati. På 13 1/2 timme hade vi alltså bara gjort tre femtedelar av vägen. Med den farten skulle vi nå Guwahati 3 på eftermiddagen och Shillong i bästa fall under kvällen.

Emellertid verkade nu motorn vara reparerad, och chauffören gasade på i solljuset. Inget kunde stoppa honom nu. Klockan 12 precis for vi över den väldiga bron över Brahmaputra. Därefter tog det ytterligare en timme innan bussen krånglat sig in till staden. Då började problemen.

Jag skulle ju byta buss. Det visade sig att min buss till Shillong åkt iväg för länge sedan, då ju vår buss försenats fyra timmar. Jag måste ta en annan buss och få pengar tillbaka av chauffören. En bärare ställde till med problem då han insisterade på backshish från mig utan att ha burit mitt bagage. Han fick till slut exakt 2,60 rupier, ville ha fem till, vilket jag inte hade, varpå man slapp honom och kom på rätt buss.

Lyckligtvis var vägen upp till Shillong från Guwahati bättre. Den erbjöd inga svårigheter utom kronisk uppförsbacke. Ett märkligt landskap öppnade sig. Dessa är ju världens regnigaste trakter med Cherrapunji strax söder om Shillong som världens regnigaste plats. Jag har aldrig sett en så tät djungel. På halva vägen stannade bussen vid ett litet samhälle, som prunkade i utbud av mango, papaya, ananas utom andra vanligare frukter och alla världens andra frukter samt ett konfektutbud utan like. Trakten verkar vara rik och torde vara ett paradiset för botanister och ornitologer. Jag såg flera flockar av vita hägrar, de vackraste och längsta hägrar jag sett.

Emellertid var inte bekymren över. Bussen fick punktering på den fina vägen. Det var bara att vänta.

Ett annat hot infann sig. Redan i Darjeeling hade väderleken varnat för en ny cyklon på väg mot Calcutta från Bengaliska Viken. Redan i gryningen hade vi sett en svart molnkant skärma av hela södra horisonten. I Darjeeling hade jag hoppats komma öster om cyklonen, och vi tycktes lyckas färdas bort från ovädersmolnen.

Vi nådde Shillong klockan 6 efter precis ett dygns färd från Siliguri eller 30 timmar från Darjeeling. Och det gällde att även ta sig tillbaka.

Ej heller hade jag mycket hopp om att kunna uppfylla mitt uppdrag för Håkan. I bussen hade jag frågat en medpassagerare om han kände den skola där Liz Dora Smith var rektor, och han visste precis var det var. Det låg en timmes resa utanför staden.

Mitt enda hopp var att kunna få tag på ett telefonnummer till skolan följande morgon, ty jag kunde inte förlora en dag i Shillong. Jag borde över huvud taget inte ha tagit mig hit.

Staden var stor och dyr. Den är Indiens största Hill Station med över 200,000 invånare, och fastän det var lågsäsong och de flesta hotell stod tomma var det hopplöst att finna ett hotell med skäliga priser. Jag föll till slut för Greenland för 220 rupier, ty där var det någorlunda lugnt och tyst, vilket var vad jag behövde.

Jag hade inte ätit på hela dagen, och en middag var nödvändig. Till all lycka fann jag tibetaner i staden. Restaurang "Snow Lion" välkomnade mig hjärtligt där jag fick en gedigen Chicken Fried Rice för bara 25 rupier. Det var kalas.

Medan jag satt där bröt cyklonen lös med störtregn. För första gången under resan hade jag angelägen användning för mitt paraply, vilket jag glömt på hotellrummet. Det var bara att vänta.

Emellertid fann jag människorna i Shillong vara mycket vänliga och trevliga. Det finns kristna kyrkor och skolor överallt, då de flesta tycks vara katoliker, och nästan alla kan engelska: utbildningsstandarden verkar vara hög, och Meghalaya har ambitionen att utrota all analfabetism.

För en engelskspråkig är det egentligen bara problem i Indien för honom där det talas hindi, ty nästan alla som talar andra språk i Indien lär sig även engelska. Endast bland den hinditalande majoriteten (omkring halva Indien) förekommer tendensen att undertrycka engelskan och sänka utbildningsstandarden. Det är främst fanatiska hinduister och BJP-anhängare som förespråkar denna kulturella destruktivitetspolitik.

Emellertid talade jag med en brahmin innan jag lämnade Siliguri. Han ville veta allt om hur Europa och världen såg på Indien efter atombombs-sprängningarna. Jag var fullt ärlig och beklagade bomberna medan han försvarade dem såsom en nödvändighet. Detta argument har jag hört från alla andra indier hittills, vilket gör att jag bara ännu mer måste beklaga bombdårskapen.

Men det viktigaste han sade var att han berömde engelsmännen. "De gav oss civilisation och utbildade oss. Därför är vi dem tacksamma och dyrkar dem." Han blev gladast åt min försäkran om att de flesta respekterar och intresserar sig för Indien för dess historias, litteraturs och religions skull. Vi var båda helt eniga om att förkasta den politiska maktens fåfänga.

Det viktigaste argumentet för Indien är just dess kultur, litteratur, historia och religion. Inga bomber eller politiska misstag kan beröva Indien dess andliga värden och värderingar, som kanske är de högsta i världen.

del 20 : *Shillong.*

Min morgon i Shillong tog jag en långpromenad trots regnet. Kommer man bort från centrum finner man staden full av behaglig arkitektur. Vackrast är katedralen, en låg och smäcker byggnad i korsvirkesstil, säkert den vackraste kyrka jag sett i Indien.

Men det regnade hela morgonen. Vad ni än gör, så bege er inte till Shillong utan paraply! Det vore som att bege sig till Grönland i sandaler. Likväl verkar folket vara vant. De struntar i regnet och plaskar sig fram genom vattenpölar med gymnastikskor på. Trottoarerna är mycket höga, nästan en halv meter, kanske för att gatornas vattenfloder inte skall nå upp till dem. Likväl har trottoarerna sina egna vattenfloder, som understundom och esomoftast är omöjliga att undvika.

Min mission i Shillong utföll på gott och ont. Det gällde att spåra en viss Headmistress Liz Dora Swer för en adventistskola i Nawryng Kneng någonstans öster om Shillong. Jag försökte telefonvägen och hoppades att skolan skulle ha telefon. Mitt hotell erbjöd mig den senaste telefonkatalogen från 1993. Den var mycket tunn, och när det gällde mindre orter i Meghalaya stod namnen inte ens i bokstavsordning. Det var bara att gå igenom hela katalogen från början till slut.

Det kröntes med vissa framgångsresultat. Den bästa informationen gav en karta, som visade att namnet inte var Nawryng Kneng utan Mewraying Khenang. Håkan hade alltså fått ortens namn felstavat från början, men hans försändelse dit borde ändå ha nått fram. Den andra framgången var att stället låg inom riktnummerområdet Jowai. Men inom Jowai fanns ingen Headmistress Liz Dora Swer eller någon adventistskola. Man fann andra pittoreska namn som Headmaster Swell och Headmistress Blah men inte den jag sökte, åtminstone inte i 1993 års katalog.

Vi försökte då med Enquiry. Min personal var mycket hjälpsam. Emellertid gav detta inte något resultat. Allting tydde på att stället inte hade telefon.

Därmed kunde jag bara skrinlägga ärendet. Jag kunde inte stanna kvar i Shillong mer än några timmar, och vem vet hur man färdades till Mewraying Khenang och hur vägarna dit var i detta hållregn? Min vän i bussen hade sagt att det var en timme dit, vilket tydde på att det var minst två. Det betydde att en exkursion till Mewraying Khenang från Shillong fram och tillbaka med undersökningar uträttade där borde ta omkring 6 timmar, vilket måste medföra ytterligare en natt i Shillong, vilket var omöjligt. Detta var bara att beklaga. Jag var nära men kom inte i mål.

Utom namn som Headmaster Swell och Headmistress Blah fäste man sig vid andra originella namn såsom Karloskar Hotel, firman Johansons i obestämd bransch, och småorter som Omkring och Onskning. Mest slående var dock ett institut för

studier som hette Opsala. Ett sådant namn kan ju vara en slump, ett annat en tillfällighet, men när det dyker upp 5-6 stycken börjar man undra.

Det regnade som sagt hela morgonen. Jag hade min avskedsfest hos Snow Lion med momos och egg fried rice, en idealisk lunch. Sedan var det bara att bege sig iväg.

Shillong har en lustig stadsplan. Ingen gata är rak, utan samtliga slingrar sig i kurvor. Det innebär, att det är nästan omöjligt att inte gå vilse. Fördelen med detta är att man ständigt upptäcker nya delar av staden och får nya skönhetsupplevelser. Shillongs stadspark, till exempel, är så utsökt i sin skönhet och stil att jag aldrig sett något liknande, allra minst i Indien. Den inbegriper en liten sjö med små broar i ett hur idylliskt miniatyrträdgårdslandskap som helst.

När jag lämnade Shillong kom solen fram, och som avskedsglimt fick jag se den lilla korsvirkeskatedralen i all sin glans i bländande solljus när bussen passerade förbi.

När man passerar sjölandskapet på andra sidan om Shillongberget (1900 m) förstår man de skottar som först kom hit och utbrast: "Men det är ju precis som hemma i Skottland!" Det kunde ha varit Loch Lomond eller Loch Catherine, men det är faktiskt i Meghalaya i östligaste Indien nära Burma på 1500 meters höjd, alltså högre än Ben Nevis. Det finns ingen djungel här, utan kullarna är långsträckta och gröna och saknar bara betande får för att Skottlandsbilden skulle bli perfekt. Men de kanske finns också. I varje fall torde det knappast finnas något land utanför Skottland som mera liknar Skottland.

Men när man tog sig ner för kullarna kom molnen, djungeln och regnet igen. Avskedsglimtarna i Shillong hade tydligen bara varit ett personligt och artigt adjö från Shillong till mig med tack för besöket.

del 21 : Åter till Darjeeling.

Bussen försenades på vägen, och jag fann min rätta Guahatibuss till Siliguri i sista minuten. Denna buss var åtminstone hel, och chauffören med sitt gäng av konduktörer var på bettet. Avresan skedde med rivstart, och det var gasen i botten hela vägen ända tills vi vid midnatt fastnade i en trafikpropp långt ute i ödemarken på denna Assams enda landsväg. Där satt vi i tre timmar. Det var som vanligt ett militärfordon som fått krängel och som måste bogseras iväg, ett ändlöst företag som 25 truckar och ett något mindre antal bussar och andra fordon fick bita i det sura äpplet för.

Jag tänkte då på min medpassagerare från Shillong, som förklarat att han aldrig tagit nattbussar mellan Guahati och Siliguri, då det var alldeles för farligt. Vad kunde då hända? frågade jag. Det ville han inte svara på, då jag hade resan framför mig. Jag fick således inte veta vilket jag skulle vara rädd för: bomber, terrorister, kidnappare eller huvudjägare. Emellertid behövde vi inte konvojskydd denna natt, och ej heller utsattes vi för någon polisvisitering av samtliga passagerare.

Efter 3-timmarsproppen på landsvägen blev det andra proppar. Lustigt nog sover man gott i nattbuss så länge den rör på sig, men när den stannar måste man vakna till av den oroliga känslan att något är fel, vilket det då alltid är. Saken blir aldrig bättre av att man i regel aldrig får veta vad som är fel.

Efter 13 timmars resa klockan 8 på morgonen såg man namnen Jaipalguri och West Bengal överallt, vilket tydde på att man närmade sig Siliguri. Förhoppningsfullt började man se sig om efter milstolpar. Så kom den vanliga kallduschen: bara 170 kilometer kvar. Det var dock något bättre än gårdagen, då det efter 13 timmars nattbussresa hade varit 185 kilometer kvar.

När vi stannade till för frukost fick jag till sällskap några glada damer från Nagaland som skulle till Gangtok. De var alla kristna och talade mest engelska. Så lär det vara i hela Nagaland, som ligger söder om Meghalaya. Damerna hade mycket intressanta utseenden som inte alls var indiska utan snarare någonting mitt emellan det tibetanska och burmesiska. De var mycket trevliga och behagliga, och några var även riktigt vackra. I Gangtok skulle de besöka några kyrkor.

Chauffören skärpte sig och satte åter gasen i botten men tog en annan väg till Siliguri än den vi kommit. Denna väg gick in i bergen och tog en hög bro över Teesta bara 28 kilometer söder om samhället Teesta, som man passerar när man färdas mellan Gangtok och Darjeeling. Sedan kom vi småningom fram till Siliguri vid ett-tiden efter bara 18 timmars resa, två timmar kortare än resan till Shillong. Sedan var det lätt att få en jeep till Darjeeling, som nåddes i skymningen efter fem. Hela resan Shillong-Darjeeling tog alltså bara 27 timmar, beroende på bättre buss och chaufför, mot 30-timmarsresan Darjeeling-Shillong.

Visst hade resan till Shillong varit givande och intressant trots det ihållande hällregnet, men den måste ändå framstå som denna resas mest kontroversiella kapitel. Jag offrade tre ovärderliga resdagar för den, och följden blev att jag troligen måste avstå från Buddhagaya. Jag visste inte vad jag gav mig in på men jag var nyfiken och blundade därför för farorna i att ge sig iväg till Assam och Meghalaya utan tillstånd per nattbuss som kunde angripas av terrorister som kunde välja mellan att kidnappa eller massakrera dess innehåll. Så färdades vi dessutom helt intill vilda naturområden där det ännu klampar omkring vilda elefanter och noshörningar. Tyvärr fick vi inte se sådana djur men desto mera djungel.

Den märkligaste naturupplevelsen under resan till Shillong var en flock flygande hundar just utanför Nongpoh. De såg ut som väldiga fladdermöss men var för stora för att vara fladdermöss och var nästan tusentals. Det måste ha varit flygande hundar, och deras massverkan var slående men inte alls skrämmande, när de i samfällid flykt förmörkade himlen med sina gigantiska läderlappsvingar. Det var helt naturligt att just något sådant skulle förekomma i denna till synes den tätaste av alla djungler.

del 22.

Tillbaka i Darjeeling gällde det att slicka sina sår främst efter alla de nya kraftiga insektsbett man undfått i Shillong eller på vägen. I Darjeeling började det bli kallt och ruggigt. Vädret var tyvärr inte klart, och inte en enda av de två morgnar jag hade kvar i Darjeeling hade varit värd en utflykt till Tiger Hill i soluppgången.

Jag ville inte fortsätta bo i Shamrock på grund av saknaden av Joanna. I stället flyttade jag till Tower View på baksidan av staden, som var fullt av avsigkomna och förkylda turister. En engelsman hade helt tappat rösten, en engelska hade blivit förkyld för första gången i sitt liv när hon nu premiärbesökt Indien, och de flesta andra var också förkylda utom några amerikaner, som var griniga ändå på grund av vädret. Den ena var ett skolexempel. Han var en hundraprocentig macho, duschade kallt varje morgon i Himalaya (vilket är snudd på minusgrader,) hade gått runt Annapurna utan jacka och frusit en aning och hade ingenting gott att säga om Indien. Han tyckte Afrika var bättre. Det som förfasade honom i Indien var den allestädes närvarande smutsigheten. Han hatade Delhi, Calcutta, Bombay och till och med Madras (Chennai) och hela Indien. För honom existerade inte dess historia och religion, dess kultur och utsökta estetik överallt. Han såg bara motsatsen. Han hade tyckt om Neo Hotel i Shillong, som var rent intill sterilitet, som jag därför ratade till förmån för det mera mänskliga Greenland.

Dessa griniga turister tråkade ut mig, så jag vederkvickte mig i stället hemma hos Sri Ram, som tog vänligare emot mig än någonsin. Han blir alltid uppriktigt glad

åt att se mig, och det är ömsesidigt. Den här gången fick jag läsa hans gripande novell om den okända sociala sidan av Indien. Han hade i Darjeeling träffat en ovanligt trevlig och generös turist från Sverige, som var på väg till Benares. Sri Ram hade då glatt överraskad undslupit sig att det var hans hemstad, varpå svensken helt spontant bad Sri Ram följa med på resan. Svensken erbjöd sig att stå för alla kostnader. Sri Ram var överväldigad då han knappt besökt sin hemstad sedan han lämnat den i ungdomen.

I översvallande generositet bjöd svensken på tågresa och flott hotell och middag och lunch och hela baletten, och Sri Ram levde som i en dröm, tills en polis stoppade honom och bad honom följa med till stationen. "Men jag har inget gjort," sade Sri Ram. Polisen svarade argt: "Håll käften och följ med!"

På stationen blev Sri Ram förhörd av polisen, som förgäves försökte sätta fast honom för något - vad som helst. Det framgick att polisen misstänkte Sri Ram för att utnyttja och lura en turist. Han sattes i häkte för vidare förhör, och svensken kunde ingenting göra.

När slutligen Sri Ram släpptes efter några dagar (efter svenskens avresa) kunde inte Sri Ram låta bli att ge polisen en släng med sleven: "Ni har arresterat mig utan anledning bara för att jag umgicks med en europé. Ni berövade mig hans vänskap bara för att ni avundades den och inte trodde det var möjligt för hinduer att umgås med västerlänningar utom för att få pengar av dem. Men jag fick inte en paisa av min svenske vän, men ni berövade mig hans vänskap. Hur skall jag nu klara mig hem till Darjeeling?"

Då förlorade polisen kontrollen, blev rosenrasande, rusade upp och gav Sri Ram en handgriplig omgång. Polisen förblev ovänlig, och hans enda slutord var: "Ge dig iväg, håll käften, och gör som du blir tillsagd!" Troligen var denna polis mest arg på sig själv.

En kontrastbild mot det vänliga, mänskliga och avslappnade Darjeeling från det officiella Indien i dess heligaste stad Benares, en sannskyldig dokumentär i svart och vitt.

del 23 : *Fest i Nepal.*

Resan till Kathmandu var bara på 24 timmar i buss men ändå svårare än resan till Shillong på grund av kylan. Alla satt i nattbussen och frös, ty åtskilliga fönster gick inte att stänga. För första gången efter Kumaon fick jag sätta på mig strumpor. Ändå satt man och huttrade hela natten, och sömnen saboterades dessutom av andra pittoreska detaljer i bussen som det faktum att sätenas ryggar kunde fällas ner, vilket ju var praktiskt och populärt, men när de fälldes ner måste de krossa eller sönderskava den bakomsittandes knän. Lyckligtvis var bussen aldrig full under natten, så att man kunde sprida ut sig en aning.

Ankomsten till Kathmandu i gryningen var som vanligt en höjdare. Man vaknade vid sextiden och såg sig oroligt om efter milstolpar och väntade sig de vanliga nedslående nyheterna på 185 eller 170 kilometer kvar, men så möttes man av den glada överraskningen att det bara var 25 kilometer kvar. Man kunde knappast tro det. Men så började bussen arbeta sig uppåt, och snart började Nepals kanske vackraste berg Ganesh resa sig i norr. Därpå växte Langtangmassivet fram, och i öster blev bergen ännu högre och vitare, större och bredare. Så kom man över passet och väntade sig att få se Kathmandu, men allt vad man såg var en smogsoppa av gråaste och tjockaste slag. I denna smutsiga mjölk dök bussen ner, varpå det blev ännu rårare och kallare. Jag erinrade mig att det var den 28 november och bara 24 dagar kvar till midvinter. Man såg ingenting av hela staden och ej heller när man med autorickshaw tog sig fram från busstationen till mitt Kathmanduhem the Yak Restaurant & Lodge, som väntade mig med ljuvlig värme, mitt finaste hotellrum

hittills under resan (för 150 rupier) och någonsin hos Yak samt det bästa av allt: en varm dusch, resans andra efter Pemayangtse. Det var bara att njuta och tvätta av sig alla sårskorpor (av skavsår), myggbett, indiskt damm och smuts och ens skräckinjagande utseende med hår och skägg på ända och vilda ögon efter strapatserna. Man ser alltid ut som ett monster eller som en farlig däre när man kommer fram efter en indisk resa.

När man väl såg ut som en människa igen kunde man med att visa sig på stan och uppträda hos Aeroflot. Jag ställde de eviga frågorna: var det möjligt att flyga från Kathmandu i stället för Delhi? Kunde jag flyga till Göteborg i stället för Stockholm? Några ändringar i tidtabellen? Svaret på samtliga frågor var nej. Jag fick min biljett bekräftad och var därmed dömd till att ta mig till Delhi per buss och tåg, vänta i Moskva ett dygn på flyget till Stockholm och därifrån ta mig med buss till Göteborg.

Därefter var jag ledig att ta kontakt med Shekhar. Det visade sig att hans stad Kirtipur (vid Patan, en av Kathmandus två stora förstäder,) just samma dag skulle drabbas av en sorts glädjefestival som fordrade att det dracks mycket chang, den förrädiska tibetanska alkoholdrycken som verkar helt menlös, varför man dricker mycket av den läskande vederkvickelsen, varefter effekterna uppträder med en snölavins obönhörlighet. Det var tydligen mitt öde. Redan när jag passerat passet för mitt inträde i Kathmandudalen hade jag mötts av det väldiga anslaget: "Welcome to Kathmandu! Ruslan Vodka, the best of all spirits!"

Kirtipur var verkligen besatt av festivalyra. Omkring i staden bars det två bärstolar med gudinnor omkring vilka det spelades mycket slamrig musik (med mest bara en massa cymbaler och trummor samt två domedagsbasuner) till vilket infernaliska oväsen det dansades rituella danser av enbart påstrukna män - de flesta mer eller mindre tandlösa gubbar. Chang bjöds omkring frikostigt, och alla drack, särskilt musikanterna och de dansande gubbarna, varpå det kvasi-musikaliska oväsendet oavbrutet accelererade. Likväl var danserna ganska sirliga med mycket svepande handgester, och ingen rumlade omkring, utan de påstrukna gubbarna var snarare outtröttliga i sina pittoreska dansceremonier.

Samtidigt festades det hemma hos Shekhar. Hela släkten var inbjuden, och jag presenterades för allehanda avlägsna släktingar av mycket olika generationer, de flesta tydligen relaterade till Shekhars svärmor. Medan vi festade och åt och drack chang, kaffe och te hinkvis berättade Shekhar om sin förunderliga resa till Sverige.

Han hade inbjudits av "Läs och Res" som bekostat halva hans resa, medan den andra hälften bekostades av tacksamma svenska klienter som haft honom som guide. Han flög med Aeroflot och fann maten ombord alldeles otroligt luxuös, så att han bara orkade med hälften. I Stockholm blev han sedan ytterst väl omhändertagen av tacksamma klienter i stafett under 25 dagar, varunder han fördes omkring till Norrtälje, Stockholms skärgård, ner till Kristianstad och Skånes södra östkust, Malmö, norrut till Göteborg och Smögen samt vidare till Vänersborg och Lidköping innan han återfördes till Stockholm. Vad som gjorde det största intrycket på honom var den svenska renligheten överallt. Det näst största intrycket var av hur väl organiserat Sverige var. (Jag berättade för honom om negern från Afrika som gästspelat i Sverige och där fann det roligaste av allt vara att bussens avgångstid var kl. 8.03 och att den faktiskt avgick precis 8.03, åt vilket Shekhar skrattade hjärtligt: han förstod negern precis.) Men det som Shekhar tyckt bäst om i Sverige var naturen. Den var så grön och frisk överallt med oändliga skogar och vattendrag, och renligheten i landet bidrog till att höja hans utomordentliga upplevelse av den nordiska naturen, fastän han var i Sverige mitt under Nordens kanske regnigaste sommar någonsin och det nästan regnade varje dag.

Kort sagt, Sverige hade varit hans livs reseupplevelse, och han hade bara mött vänlighet överallt. Men hur var det med ekonomin? Hade han inte funnit landet väl

dyrt? Jo, det var det enda problemet. Han hade bara kunnat köpa en sak under hela resan, en liten leksak till sin son för 10 kronor.

Jag fick sova över hos honom, och följande dag, den första advent (29.11) fortsatte festivalen i grannbyn, vart vi gick för att se på. Det bars omkring bärstolar med gudinnor, det festades och dansades med slagorkester och domedagsbasuner (nästan stora som alphorn), det dracks chang och viftades med flaggor och plymer, folk var uppklädda i alla världens grannaste färger, och stämningen var total. Det var nästan som att vara tillbaka vid Tarbochefestivalen kring Saka Dewa i maj '97 före kringvandringen av Kailash.

Tyvärr måste jag bryta upp vid middag för att ombesörja fortsättningen av min resa. Det gällde att skaffa biljett till Pokhara, inhandla diverse beställt bjäfs för goda vänner i Sverige (som jag velat ombesörja i Buddhagaya vilket nu inte längre var möjligt). Allt klarades av under eftermiddagen denna makalöst vackra festdag, då solen strålade från en klar himmel och man såg alla de snöklädda bergen omkring Kathmandu från Manaslu och ända bort mot Everestregionen.

Likväl kändes det vemodigt. Resan led mot sitt slut, och jag saknade mitt Darjeeling, Sikkim, som jag lärt mig älska denna gång, och Joanna, som jag inte visste om jag någonsin skulle få återse. Kvar av resan var bara Pokhara före den förödande hemresan.

del 24.

Sista kvällen i Kathmandu firades med en festbankett hos mitt värdfolks restaurang på Yak med resans bästa buryani och en rejäl dos fruit curd: en festmåltid som heter duga. Man äter bättre i Nepal än i Indien, och likväl är det billigare, men vad man saknar i Nepal är riktigt te. De serverar bara vedervärdigt påste som blir helt smaklöst och så svagt att man lika gärna kunde dricka varmt vatten med mjölk. För att få riktigt te måste man gå ut till bakgatornas små tesjapp, där man får rejält starkt och tjockt te för bara 3 rupier (37,5 öre).

Nepal har inga mynt. Åtminstone har jag aldrig sett några. Men de har sedlar i valörerna 1, 2, 5, 10, 20, 25, 50, 100 och så vidare. En enrupiesedel motsvarar alltså 12,5 öre.

Kathmandu var sig likt. Nepal har klagat över bristen på turister i år, men jag tyckte de var fler än någonsin, och även de nepalesiska haschutbjudarna var fler än någonsin: i princip 2-3 stycken per kvarter.

Så avslutades Kathmanduséjournen i en varm säng i resans finaste hotellrum med strömavbrott i hela staden i flera timmar. Mitt fina hotell kunde dock bjuda på hemtrevligt stearinljus med stake. (I Garwhal fick man dem utan stake.)

Resan till Pokhara följande dag gick smärtfritt. Mitt kompani hade lovat att resan skulle ta 7-7 1/2 timmar, men den tog bara 6 1/2 (20 mil). Vädret var idealiskt: inte ett moln på himmelen, och för första gången kunde jag njuta till fullo av hela skönheten i det nepalesiska berglandskapet som nu kom till sin rätt. Dock var det originellt att konstatera att majoriteten av busspassagerarna var västerlänningar. Hela vägen till Pokhara visade även turismens inflytande: lyxhotell, flotta kaféer, västerländska clichénamn och dryga priser för låg kvalitet. Samtidigt såg man överallt manifestationer av att Nepal ändå är ett av jordens fattigaste länder: nödortfött klädda risarbetare, mest kvinnor, som arbetade hårt på fälten under den brännhetas solen, barnarbetare, barn som hysteriskt flockades kring bussen närhelst den stannade för att sälja billiga cigarettändare, patetiska väckarklockor, chips och annat bjäfs som absolut ingen ville ha.

Vi stannade till före halva vägen vid ett typiskt turistkafé, där jag för vätskans skull drack en mycket vattnig och smaklös kopp te för 10 rupier och råkade sitta vid samma bord som ett par svenskar från Skövde. Det var resans andra tillfälle att tala

det gudabenaåade modersmålet. Vi snattrade iväg så kvickt vi kunde, ty vi hade inte många minuter på oss. De hade kommit den långa vägen till Nepal via Thailand, Hongkong och Peking och ämnade återvända till Sverige exakt samma väg. Deras avsikt i Nepal hade varit att kasta sig ut i forsränning på floden på vägen, men nu tyckte de att vädret var för kallt. Dessutom var det för sent på säsongen. Vi såg bara en forsränning på floden på vägen, och de flottfararna verkade inte trivas utan snarare sitta sammanhutrade och frysa. I motsats till alla sina förväntningar och till vad de hört från andra hade de upplevat Kina enbart positivt. De hade bemötts med vänlighet överallt och särskilt i Peking. Hongkong hade de tyckt bäst om, medan de hade funnit den mest liberala staden Shanghai ganska tråkig. Vi skildes under ömsesidiga lyckönskningar om lycklig resa.

Så kom man då fram till Pokhara. Turistbussar stannar inte längre vid den normala busstationen utan åker till en särskild turistbusstation. Där väntar en armé av mottagningskommittéer med banderoller och plakat och reklam för sina hundratals olika hotell, och alla är de där för att i all vänlighet för turisternas eget bästa shanghai turister. Jag sade kvickt adjö till mina reskamrater och lyckades snabbt smita därifrån utan att besvara ett enda erbjudande i gatloppet.

Det följde en lång ljuvlig promenad längs sjöstranden i solskenet till mitt gamla ställe i yttersta utkanten av staden: the Wood Pigeon, där min värd från förra året genast kände igen mig och ställde ett dubbelrum till mitt förfogande för 80 rupier (10 kronor), resans billigaste rum. Det var bara att tacka och ta emot.

Han erbjöd sig även att ordna mina biljetter till Delhi, hans pris var inte högre än vad jag tänkt mig, så det var bara att tacka och ta emot där också. Alla bitar verkade falla på plats snabbt och genast och utan någon ansträngning. Därmed fick man äntligen tid över till att njuta av den ofattbara friden över Pokharasjön med dess ovärderliga jungfruliga skönhet och lisa för ett par gamla trötta ben.

Klockan sex steg jag upp för att bege mig upp till Sarankot. Det var ännu mörkt, men det ljusnade just tillräckligt under vägen för att man skulle kunna följa denna utan svårighet och nå upp till toppen (600 meter ovanför Lakeside) till halv 8 innan ännu dimmorna hunnit höja sig och svepa in bergen i ett moskitnätkliknande dis.

Vädret var perfekt. Min tur höll i sig. Sarankot var sig likt, och mitt gamla värdpar på mitt frukostkafé kände igen mig. Det var bara att slappna av, beställa ostomelett och en liten kanna te och njuta av världens vackraste morgon inför ett landskap av en himmelskt ljuvlig sjö kransad av världens vackraste berg, över vilka höjde sig det mest majestätiska av alla Nepals imponerande massiv, då det låg så nära inpå: det magnifika Annapurna i hela sin härlighet. Närmare paradiset i Himalaya kan man inte komma.

del 25.

Det är dags att börja summera resan. Det har kanske varit min bästa Indienresa hittills och även den längsta, och det bästa betyget för den är att jag vill göra den ännu längre nästa gång och då fortsätta utforska okända trakter av Sikkim och länderna bortom Assam.

Särskilt rik har resan varit på nya kontakter och vänner. Tre hoppas jag kommer att få betydelse för framtiden. Stephen Murray och jag råkades på bussen från Dharamsala till Dehra Dun, han hoppade av på vägen till Mussoorie, men vi hade redan beslutat att träffas på nytt i Kausani, vilket vi gjorde. Han var något av en perfekt vän och kollega, våra tankar och inriktningar rörde sig i om inte exakt samma fåror så ytterst parallella sådana, så att vi kompletterade varandra på ett ypperligt sätt. Han hade ett fantastiskt sätt att ta människor, så att han omedelbart kom mycket

nära inpå dem och kunde ta sig in i deras sätt att tänka, som jag för min del upplevde som en aning påträngande. Men vår vänskap var total från början.

Håkan Hjelmström var den stora överraskningen i Pemayangtse, den förste svensken på min odysseé, en ensam resenär som lagt hela Asien bakom sig och bara hade börjat. Han var bara 30 år men redan fullt mogen och därtill ett datorgeni. Det var särskilt märkvärdigt att för en gångs skull sammanträffa med en ung västerländsk man i Indien som var intelligent och klartänt och ingen flummare, utan ringar i öronen och näsan och andra bisarra för att inte säga groteska ansiktsprydnader, utan armband och ringar och tatueringar och allt vad ungdomar misspyrder sig smaklöst med i västerlandet. Det var särskilt befriande att få tala svenska med honom för första gången på hela resan. Vi passade även på att diskutera det svenska problemet: varför är svensken så dryg, blodlös, likgiltig och tråkig? Även han menade att de var jordens gråaste folk, och han ämnade aldrig befatta sig med det inskränkta och sterilt inrutade gråsamhället som han liksom jag bara kunde betrakta som en genom sin civiliserade och tillknäppta förklädnad bara var en desto lömskare och farligare sorts krypande maffia. Hans största besvikelse under sina resor hade varit Kina. Han hade rest genom halva landet och överallt spanat efter spår av den gamla kinesiska civilisationen och kulturen med dess utsökta traditioner och smak. Han hade inte funnit ett spår någonstans av detta.

Den tredje vännen var Joanna, denna mogna frånskilda tvåbarnsmoder med polska föräldrar och som talade den finaste engelska jag har hört. Man kan faktiskt vid vårt möte i Darjeeling tala om kärlek vid första ögonkastet från min sida, fastän jag då ännu inte hört henne tala och hon bar glasögon. Men det var något med henne som omedelbart gick djupt in i mitt hjärta och stannade där. Jag tänkte genast, att en vänskap mellan oss vore idealisk, men att den kärlek jag kände måste bli tragisk. Den blev genast tragisk genom att vi separerades så oförutsägbart genom en grotesk amerikanskas omedvetna ingripande. Jag tror att denna amerikanska inte tyckte om någon av oss bara för att vi talade brittisk engelska. Dock hann jag ge Joanna en livlina innan vi skildes, som om jag kände på mig att vi inte skulle få se varandra igen i Darjeeling. Jag kan inte göra mer. Jag kan bara hoppas att hon ska ta tag i den och rädda vår vänskap - och kanske även kärlek, om den även var från hennes sida.

Naturligtvis var flera andra möten och kontakter också mycket viktiga. Bara inledningen med Johannes i Dharamsala var egentligen nog för att tillförsäkra hela resan "success, perfection and accomplishment," den indiska svastikans egentliga symbolbetydelse. Med Janet hade jag i Dharamsala även mycket viktiga samtal om buddhismen och hinduismen, som jag vill återkomma till längre fram. Så har vi alla belgarna och holländarna, kanadensarna och amerikanerna, engelsmännen och fransmännen och alla de indiska vännerna som den unge mannen från Muzaffarpur, som gav mig en bok av Osho; och när jag satt som bäst uppe vid Sarankot passerade ett äldre italienskt par förbi, så att man även fick tillfälle att tala ordentlig italienska.

Min sista kväll i Pokhara uppenbarade sig dessutom en av resans mera märkliga nya bekantskaper. Det var en helt ung man som kom upp när jag som bäst frossade i min sista fruit curd uppe på terrassen av "Hungry Feeling" och frågade mig om jag var psykolog. Det var jag nu inte, men han hade ett problem. Han led av vissa problematiska eftereffekter av en LSD-tripp som han lockats att ta av en amerikanska i Varanasi. Vad som öppnade alla dörrar mellan oss var att den unge mannen var ryss från Sankt Petersburg. Vårt familjeställe i Finland låg ju i närheten, så vi var nästan grannar, dessutom hade jag premiärbesökt staden i augusti och precis avslutat en sällsynt givande läsning av Josef Brodskij.

Vi hade sedan en mycket givande kväll tillsammans. Han berättade ytterst livligt om sina upplevelser i Sankt Petersburg, Vilnius och Riga omkring den 19 augusti 1991 och om lika omvälvande upplevelser i Moskva omkring det Vita Huset den 2

oktober 1993. Han hade varit i Gdansk 1981 och på många andra liknande ställen där det tilldrog sig stora händelser, då han understundom arbetat som journalist.

Han var bara en av alltför många vilsna unga män på drift i Indien i ett slags vacuum av livets ingenmansland utan att veta vart hans liv skulle ta vägen. Många som reser till Indien stannar där i sex månader eller längre och bränner alla skepp bakom sig. Varken Stephen Murray eller Joanna hade någon fast adress att återvända hem till, och Håkans enda fasta adress var hans faders, då han skulle stanna borta i tio månader. Men Sergej var den vilsnaste av alla. Han visste inte ens om han kunde återvända till Ryssland efter alla de djupa ekonomiska kriserna där under hösten, och hans ryska pass var inte precis giltigt i vilka länder som helst. Han menade, att det att han hade ryskt pass försatte honom utom räckhåll för alla mänskliga rättigheter.

Hans beskrivning av Rysslands tillstånd idag var allmänt dystert. Det var i princip som under Stalintiden, men i stället för partiet och hemliga poliser fruktade man för maffian och brottssyndikaten. Ingen var säker, och någon trygghet existerade ingenstans. I bästa fall, menade han, skulle nationalisterna gripa makten i Ryssland och försöka införa militärdiktatur för att få ordning i landet, vilket då alla demokrater som en man skulle opponera sig mot, varefter det var tänkbart att demokratin äntligen kunde segra. Han beundrade mycket Polen och dess utveckling under Solidarnosc fram till kanske den enda östeuropeiska ekonomiska mönsterstaten. I Ryssland, världens största och rikaste rike, såg det betydligt dystrare ut.

Beträffande hans LSD-problem kunde jag bara efter min erfarenhet av andras liknande problem ge honom goda råd och ett försök till vägledning. Hans tripp i Varanasi hade varit god, han hade kunnat njuta av den för fulla muggar, så han hade inte fått för mycket. Men efteråt hade han funnit sig stå inför helt nya livsproblem främst med kommunikationen, koncentrationen och känsligheten. Jag kände precis igen hans dilemma från andra liknande fall.

Jag förklarade för honom att effekten av en sådan tripp var att ställas som ett naket barn inför hela världen av sitt eget okända undermedvetna, att för trippens tidsrymd av cirka två timmar finna sin själ berövad sin kropp, och att denna upplevelse måste sätta sina spår i form av ökad känslighet och sårbarhet. Man kan lätt bli överkänslig och irritabel och påvisa tendenser till personlighetssplittring, och detta måste man leva med. Det gäller då att ta vara på fördelarna med personlighetskiftningen och försöka uthärda nackdelarna i form av den sårbara överkänsligheten. Fördelen är att överkänsligheten medför stegrad kreativitet, då hypersensivitet egentligen är grunden för all kreativitet. Det gör ont att skapa, det gör ont när knoppar brister, och ju mera ont det gör, desto vackrare blir blomman. Detta kunde Sergej begagna sig av i sin verksamhet som journalist och målare. Han menade, att precis så hade han själv försökt betrakta problemet.

Han älskade Ingmar Bergman, och jag älskade all kultur från Sankt Petersburg. Vi kunde inte bli bättre vänner, och det var en härlig avslutning på hela Pokharaepisoden, Nepalsejouren och kanske hela denna resa. Naturligtvis lovade vi hålla kontakten, och framför mig låg min nattpackning och klockan 6 på morgonen den långa resan till gränsen på onsdagen till Delhi med buss och tåg på torsdagen, till Moskva med flyg på fredagen, till Stockholm med flyg och till Göteborg med buss på lördagen. Det skulle kanske bli värre än resan till Shillong.

Dagen började bra men var melankolisk. Det är alltid svårt att lämna bergen för slättlandet då det känns så förnedrande. Den lilla bussen var full av turister från Pokhara, samtliga unga och mer eller mindre extrema. De mest uttalat utspökade var israelerna, som frossar i att resa i Indien. Gränsen nåddes efter 18 mil och 8 timmar, varvid formaliteterna började.

De indiska gränsvakterna ville alla prova mina glasögon och använda mina pennor. De behövde lite omväxling i världens tråkigaste jobb: byråkratisk praxis.

Återigen gick jag miste om möjligheten att få uppleva Lumbini. Det låg alldeles nära Siddharthanagar, som var en stad bara några kilometer från Sonauli och gränsen. Två japaner steg av i Siddharthanagar för att bege sig till Lumbini. De flesta av oss andra skulle till flumstaden par excellence Varanasi.

Bussen från Sonauli till Gorakhpur var som vanligt ett rullande kaos. Den var så liten att bara barn egentligen fick plats i den. Bredvid mig fick jag ett fyllo som envist pratade hindi med mig hela tiden. Ingen fick något vettigt ord ur honom ens på hindi. På andra sidan satt det en man som blev bussjuk och lutade sig halvvägs ut genom fönstret och ropade på Ulrik hela vägen in till Gorakhpur. Även pojken framför mig måste ofta hålla fönstret öppet för att esomoftast sticka ut huvudet och släppa ut oaptitliga saker genom munnen.

I Gorakhpur mötte oss chocken. Det hade skett en stor järnvägsolycka åtta timmar från Gorakhpur i Hanyana med 250 döda. Detta var den andra järnvägskatastrofen under min vistelse i landet. Den första hade inträffat nära Amritsar. Denna var värre och hade som resultat att hela järnvägstrafiken kom i olag. Det påverkade även mitt tåg. Alla platser var överbokade då flera tåg hade inställts. För att alls få plats måste jag punga ut med 1300 rupier extra (260 kronor). Jag tackade försynen att jag hade så pass mycket pengar kvar.

Det hette att jag skulle få biljetten klockan 10. När jag återkom till kontoret halv 10 hade tydligen mycket hänt. Utanför satt den vackra australiensiskan från Pokhara och hoppades hon skulle få sin biljett. Hon hade betalat mycket extra för att få ut den på svarta marknaden.

Strax före 10 kom gossarna tillbaka och hade alla biljetter färdiga. Australiensiskan fick sin och önskades lycklig resa och försvann. Jag fick min, men det var inte den biljett de hade lovat mig. I Pokhara hade jag betalat 1560 indiska rupier för hela resan till Delhi inklusive tågbiljett första klass. De raska gossarna hade sagt mig att de bara kunde skaffa mig AC-biljett och att jag därför måste punga ut med så mycket extra. Icke desto mindre fick jag bara en första-klass-biljett.

De hade alltså utnyttjat min situation att jag inte kunde ta ett senare tåg för att få ut mera pengar av mig och använt tågolyckan för åtta dagar sedan som ursäkt. De hade fått mig att betala dubbelt för samma biljett. När jag påpekade för dem att biljetten inte var AC utan första klass kom de med tusen undanflykter: första klass var mycket bättre än AC, och tyvärr måste de nu stänga kontoret fastän de hävdade när jag kom att de höll öppet 24 timmar om dygnet. Alltså, hej då, lycklig resa, och stängt för idag. Och jag var inte i någon position att kunna riskera den biljett jag trots allt fått.

Ingenting annat fungerade i Gorakhpur heller. Stationen var lika kaotisk som den i Barauni: ingen visste någonting. Endast tack vare en självuppoffrande nepales, som hjälpte vilsna utlänningar till rätta, fick jag alls plats på det tåg jag hade biljett till. Jag fick då inte, som de raska resebyrågossarna lovat, dela kupé med en svenska på väg till Stockholm utan med en neger från Benin, före detta Dahomey. Denne blev dock den idealiske reskamraten då han blivit utnyttjad lika grovt som jag.

Han hade haft oturen att i Nepal färdas från Kathmandu till Pokhara i en buss som körde i diket, varvid han blivit illa skadad men dock inte fått några viktigare

ben brutna. Emellertid hade han på grund av sina plågor beslutat att avbryta sin Nepalvistelse för att genomgå en närmare undersökning av eventuella oupptäckta brutna ben i Delhi. Därför hamnade han på samma olyckståg och i samma plomberade kupé som jag.

Även han hade betalat hela resan i Nepal med tågbiljett för första klass men råkat ut för gamar redan vid gränsen, som tvingat honom erlægga den bussavgift till Gorakhpur som han redan betalat. I Gorakhpur fick han sedan betala 800 rupier extra för sin tågbiljett för att alls få ut den.

Dessa gamar vid gränsen är alltså sannskyldiga bedragare som kastar sig över turister som kommer ner från Nepal bara för att plocka dem på pengar med vilka medel som helst - alla medel är tillåtna, och ju fler, desto bättre. Det var inte så förra året, men det var samma sak när jag reste från Kathmandu till Bodhgaya '95, betalade hela bussresan i Kathmandu och fick sedan betala dubbla bussavgifter i Indien. Den enda säkra gränsövergången mellan Nepal och Indien verkar vara Kakarvitta på vägen mellan Kathmandu och Darjeeling.

Tågresan tog sedan 22 timmar från 01.00 till 23.15, fastän gossarna i Gorakhpur lovat att detta ultrasnabba tåg bara skulle ta 12 timmar och vara framme vid middag. Allt vad de sagt var bara lögner utan ett enda undantag.

del 27 : *Slutet.*

Tågresan tog 22 timmar från 01.00 till 23.15, fastän gossarna i Gorakhpur lovat att detta ultrasnabba tåg bara skulle ta 12 timmar och vara framme vid middag. Allt vad de sagt var bara lögner utan ett enda undantag.

Detta gav en besk och bitter slutsmak åt resan, som varit så fulländat rik och lyckosam för övrigt. Från Old Delhi Railway Station gällde det sedan att ta en autorickshaw vid midnatt för att ta sig ut till flygfältet långt utanför staden, varpå både jag och föraren nästan frös ihjäl. Han tog 250 rupier för besväret, mina sista indiska pengar. Därmed hade resan i Indien och Nepal konsumerat 13,200 rupier eller 2640 kronor för 34 dagar.

På flyget upplevde man den sällsamma sensationen att plötsligt höra estniska talas överallt. En stor grupp ester hade rest i Indien och var nu på hemväg, tillfälligt förvandlandes miljön i ett ryskt mammutplan helt dominerad av estniska. De var alla vackra, kultiverade och glada människor, som om de kom direkt från 'den sjungande revolutionen' i Baltikum under Gorbatsjovs sista tid.

Nere på Sjeremetjevos flygfält vid Moskva snurrade planet omkring i en timme som om det inte visste vart det skulle ta vägen. På flygfältet var det 14 grader kallt i klar kontrast mot Indien. Till slut lotsades flygkärnan till rätta av en "Rettungswagen", som fick planet att ställa sig mitt på flygfältet, där vi blev hämtade av bussar. Även vår buss snurrade vida omkring på flygfältet innan det efter många omvägar styrde kosan mot terminalen. Det kändes nästan som om man ännu var kvar i Indien.

På Sjeremetjevo blev det diskussioner om min biljett. Till att börja med tog personalen hand om den, klockan 10 skulle jag utforska dess öde vid Transitdisken, och då fick jag veta att jag skulle skickas till Köpenhamn och därifrån vidare till Stockholm denna eftermiddag. Det lät ju positivt. Jag kom gärna till Sverige tidigare än beräknat och hoppade gärna över en natt på flygfältet. Klockan 12 skulle jag återkomma, och då hette det att, njet, jag fick ändå ta flyget till Stockholm följande dag. Fagra löften och lysande utsikter, som allt strax togs tillbaka.

Här sitter man alltså i Sjeremetjevos ingenmansland Limbo och är varken hemma eller kvar i Indien. Och man har en härlig natt på Sjeremetjevo att se fram emot.

För att då reflektera närmare över problemet i Gorakhpur kom man alltså dit med betald resa till Delhi, fick veta att man måste betala mera då endast en högre klass var tillgänglig varpå man gjorde det och fick ändå bara vad man redan betalt för medan reseagenterna svämmade över av lögn: första klass var bättre än den dyrare AC, jag skulle få dela kupé med en svensk flicka (som tydligen inte existerade), tåget skulle nå Delhi på 12 timmar (och inte på 22, vilket det gjorde,) och deras dyra arrangemang var oundvikliga då tåget var överbokat (medan det fanns två lediga kojplatser i min och afrikanens kupé hela vägen till Delhi). Dessa giriga indiska affärsmän vid gränsen mot Nepal tar alltså hand om nedkommande västerlänningar i sina officiellt helt etablerade och godkända fångstnät för att utan några skrupler plundra dem. Och denna roffarmentalitet hos indier gentemot besökare har blivit värre med åren. Säkert har den indiska oförsyntheten fått en knuff framåt i och med de nationella atombombsproven i våras.

Ingenting kan ursäkta dem, lika litet som Amerika, Ryssland, England, Frankrike, Kina och Pakistan kan ursäktas för sina överlagda atombombssprängningar. Denna lek med atomvapen är mänsklighetens största hybris och det mest livsfientliga någon kan syssla med.

Ett av Gandhis viktigaste argument för att separera Indien från England var, att han inte ville att Indien skulle ha någon del i Englands och dess allierade Amerikas atombombsprogram. Amerika släppte helt överlagt historiens två mest effektiva massförstörelsevapen över två av Japans tätorter i avsikt att mörda många hundra tusen civila på en gång, fastän Japan redan försökt vädja om fred (genom Ryssland, som inte låg i krig med Japan då ännu, vilket fredsförsök Stalin dock aldrig informerade Truman om, då han ville kapa åt sig en del av Japan för Sovjetunionens del.) Amerikas bomber över Hiroshima och Nagasaki kan lika litet försvaras som nazisternas långsammare folkmord på judarna. Därför kan heller inga efterföljande atombombsprov någonsin försvaras, vare sig de utfördes av en Chrusjtjov, en Harold Wilson, en de Gaulle, en Chirac, en Mao Zedong eller Deng Xiaoping eller en hindu. Och det är bara att med sorg konstatera, att i och med Indiens kärnvapenprov har Indien fjärrmat sig från den heliga pacifisten Gandhi, själv förstört den moraliska grunden för sin självständighet och gjort sig till medlem i världens brottsligaste liga: kärnvapenmakterna. Det är oförsvarligt.

Jag lovade tidigare att säga något om hinduismen och buddhismen. Vi diskuterade skillnaderna redan med Janet Gaynor i Dharamsala och var helt överens: där hinduismen dominerar finner man mera fattigdom och vidskepelse, nöd och betryck, smuts och passivitet. Tydligare än på någon tidigare resa upplevde jag trakter där buddhismen dominerade som friska och upphöjande, inspirerande och stimulerande. Särskilt i norra och övre Sikkim, där buddhismen dominerade helt, upplevde jag stämningen som befriande, och ingenstans var folkmentaliteten sundare. Medan i trakter där hinduismen dominerade helt, som i Gorakhpur, var betrycket, bristen på utbildning och snikenheten slående.

Jag är helt beredd att omfatta buddhismen som filosofi med hela min tolerans och i likhet med flera kloka indiska tänkare avfärda hela hinduismen som enbart en osund vidskepelse som jag aldrig vill befatta mig med annat än på sin höjd symboliskt och artistiskt. Buddhismen är lika klar, frisk och förnuftig som hinduismen är dunkel, flummig och osund. Därmed har jag även noga aktat mig för att säga ett enda gott ord om islam.

Vare detta resans slutreflektioner från ett ödsligt Limbo i Sjeremetjevovs ingenmansland, varken hemma eller borta, i en kall väntan på sista flyget hem någonstans på tundran utanför Moskva.

30.10-4.12.1998.

Brev från Bihar.

"Ursäkta min långa tystnad. Som du vet är livet aldrig lätt här i Bihar, och det blir ständigt svårare. Det är inte svårt att utveckla en 'Kali-mentalitet' och se fram emot de yttersta dagarna, särskilt nu under torrperioden, när allt liv och framtiden beror av den kommande monsunen, den ständiga osäkerheten, som ingen vet om den kommer att uppskjuta domedagen eller inte.

Jag har inte sett Johannes på mycket länge. Han är alltid upptagen uppe bland bergen och kommer aldrig mer till Bodhgaya. Han var nyligen i Ryssland tror jag, vilket ytterligare torde höja hans svårighet att komma ner till slätterna. Alla tibetaner och skandinaver känner sig främmande här i Indien utom kanske i bergen, där Johannes har utvecklat en lika stark motståndskraft mot kyla och höga höjder som vilken tibetan som helst, medan jag föredrar slättlandet, där jag föddes, och där jag som buddhist känner mig lika främmande i detta kaotiska och religiöst anarkistiska Indien som vilken tibetan som helst här nere på slätterna. Jag antar att vi alla känner oss främmande inför denna turbulenta tidsålder.

Vad som oroar mig är att sakernas tillstånd blir sämre, särskilt för oss buddhister, mera särskilt för tibetanerna, och allra mest för tibetanerna i Tibet. Kineserna håller på att vinna kampen men på ett sätt som ingen hade kunnat ana. De håller på att förlora rent politiskt, ekonomiskt och materiellt. Deras armé är inte anpassad till Tibet och kan inte underhållas och försörjas där: hundratusentals soldater håller ständigt på att gå en långsam hungrande och frysande död till mötes. Vi vet inte hur många kinesiska soldater det är som helt enkelt har försvunnit ut i ingenstans där i bergen och bort från all statistik, obegravda, helt glömda och utan någon möjlighet till någon upprättelse någonsin. De är de största förlorarna. Tibetänerna tycker sig känna igen dem i alla de flugor, som aldrig fanns i Tibet innan kineserna kom. Om den tunna militära livlinan till armén i Tibet klipps av, så är en halv miljon kinesiska soldater utlämnade åt de grymma bergen i Tibet. De kinesiska nybyggarna, som finansieras av Kina för att kolonisera Tibet, kan inte stå ut med livet där. De vill bara komma hem igen innan de dör, vilket många inte klarar. Även de är övergivna av sin regering, betalda av sina herrar för att försvinna och förgås i Tibet, där ingen tibetan vill ha dem. De är också stora förlorare. Om de överlever har de ändå förverkat sina liv. Och hela detta fåfänga företag att offra människor för en omänsklighet kostar Kina mer än vad det har råd med, och bankerna närmar sig allmän bankrutt.

Men det finns ytterligare en front, och det är den mest viktiga och farliga. Det är mentaliteten. Vad kineserna för med sig in i Tibet, vad de har uppfostrats till och praktiserar är hat. De för med sig våld och hat till Tibet, och deras största energi går åt till att hata tibetanerna utan anledning, bara för att de måste leva i Tibet. Och detta hat smittar av sig på somliga tibetaner. Det finns många tibetaner som (tillsammans med uigurerna i Öst-Turkestan, som är ännu ivrigare,) ser fram emot den dag då de får rensa hela Tibet (och Öst-Turkestan) från kineser. De ser fram emot att få genomföra en rättvis etnisk rensning av motsatt slag mot den kinesiska. Naturligtvis måste vi förstå dem, kineserna har ju mördat miljoner tibetaner och uigurer och kommit undan med det, så varför skulle de inte få sitt straff? Men tibetanerna ser inte den stora faran i detta: deras sinnen har infekterats av det kinesiska hatet. När de ger efter för ett sådant hat, som utsätts av kineserna, så har de förlorat kampen. Det vore det yttersta nederlaget. Även om kineserna lämnar Tibet, (vilket de mycket väl en dag kan göra,) om de drar tillbaka sin armé och lämnar alla tibetanska angelägenheter åt tibetanerna, så vore en sådan seger värdelös om tibetanerna tog ut någon form av hämnd.

Detta är vad jag bekymrar mig för i det tibetanska problemet som buddhist. Och det enda jag kan göra är att bedja att detta aldrig må hända, att tibetanerna aldrig må anamma och ge efter för det kinesiska hatet.

Kanske någon hör min bön.

Kim, en Bihari buddhist.

Fotnot. Bihar är den fattigaste delen av Indien med den högsta kriminaliteten, där även buddhismens heligaste plats Bodhgaya ligger, och varifrån Kim räknar sitt ursprung, en vän och medarbetare till oss (mig och Johannes B. Westerberg) sedan 1992.